

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ
ANTROPOLOGIE

Intervence sociálních pracovníků OSPOD v dlouhodobém
opatrovnickém sporu
Bakalářská práce

Studijní program: Sociální práce

Autor: Klára Hasoňová, DiS.

Vedoucí práce: PhDr. Eva Klimentová, Ph.D.

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „*Intervence sociálních pracovníků OSPOD v dlouhodobém opatrovnickém sporu*“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Blansku dne .....

Podpis .....

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat všem kolegyním, které mi poskytly podporu v průběhu tvorby bakalářské práce, ale především v jejím dokončení.

Anotace

Jméno a příjmení:	<i>Klára Hasoňová, DiS.</i>
Katedra:	<i>Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie</i>
Obor studia:	<i>Sociální práce</i>
Obor obhajoby práce:	<i>Sociální práce</i>
Vedoucí práce:	<i>PhDr. Eva Klimentová, Ph.D.</i>
Rok obhajoby:	<i>2022</i>

Název práce:	<i>Intervence sociálních pracovníků OSPOD v dlouhodobém opatrovnickém sporu</i>
Anotace práce:	<p><i>Cílem práce je zjistit, jaké intervence volí sociální pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) na Městském úřadě v Blansku (dále jen MěÚ Blansko) v dlouhodobém opatrovnickém sporu rodičů. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy rodina a její funkce, rozchod rodičů, nežádoucí role dětí v dlouhodobém sporu rodičů, negativní dopady sporu rodičů na děti, sociálně-právní ochrana, intervence sociálních pracovníků a multidisciplinární spolupráce. Empirická část je založena na kvantitativní formě výzkumu, analyzována je spisová dokumentace, která byla vytvořena na MěÚ Blansko pro rodiny v dlouhodobém opatrovnickém sporu. Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že sociální pracovníci OSPOD MěÚ Blansko využívají hlavně intervence preventivního a poradenského charakteru. Každé páté dítě ze zkoumaných rodin je v dlouhodobém opatrovnickém konfliktu rodičů považováno za dítě ohrožené a je mu věnována zvýšená pozornost ze strany sociálních pracovníků OSPOD. Nařízené intervence nejsou téměř využívány. Multidisciplinární spolupráce rodičů s dalšími odborníky je ve více než polovině případů realizována na základě doporučení či zprostředkování odborných služeb sociálními pracovníky OSPOD. Téměř každá rodina v dlouhodobém opatrovnickém sporu přijde do kontaktu s dalšími odbornými pracovníky intervenujícími v rodičovském konfliktu.</i></p>
Klíčová slova:	<i>Intervence, sociální pracovník, rodina, opatrovnický spor, sociálně-právní ochrana dětí.</i>
Title of Thesis:	<i>Intervention of social workers of OSPOD in long term child custody dispute</i>

Annotation:	<p><i>The aim of the thesis is to find out what types of intervention are chosen by social workers of the Authority for Social and Legal Protection of Children at the Blansko Municipal Office during the long-term parental custody conflicts. The theoretical part defines the basic concepts, specifically the family and its functions, separation of parents, the role of children during the long-term parental disputes, negative consequences for children, social and legal protection, intervention of social workers and multidisciplinary cooperation. The empirical part is based on a quantitative form of research, the file documentation, which was processed during the long-term parental custody conflicts at the Blansko Municipal Office, was analyzed. It was found during the research that social workers of the Authority for Social and Legal Protection of Children at the Blansko Municipal Office use especially preventive and consulting interventions. Every fifth child is endangered in the long-term conflict of parents and social workers actively pay attention to these children. Ordered interventions are used rarely. In more than half of the cases, multidisciplinary cooperation between parents and other experts is realized on the basis of suggestion of social workers. Almost every family in the long-term parental conflict cooperates with other Professional.</i></p>
Keywords:	<p><i>Intervention, social worker, family, long term child custody dispute, social and legal protection of children.</i></p>
Názvy příloh vázaných v práci:	<p><i>Preventivní a poradenská činnost podle § 10 a § 11 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů</i> <i>Pomocný rejstřík spisů Om</i> <i>Záznamový arch pro výzkumné šetření</i> <i>Záznamový arch pro spisy Om založené v roce 2020</i> <i>Záznamový arch preventivní a poradenské intervence</i> <i>Záznamový arch nařízené intervence</i> <i>Záznamový arch multidisciplinární spolupráce</i> <i>Souhlas MěÚ Blansko s výzkumným šetřením</i></p>
Počet literatury a zdrojů:	<p>42</p>
Rozsah práce:	<p>94 s. (122 710 znaků s mezerami)</p>

OBSAH

OBSAH.....	6
ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1. RODINA A ROZCHOD RODIČŮ.....	11
1.1 Vymezení pojmu rodina a jejích funkcí.....	11
1.2 Rozchod rodičů a ukončení společné péče o nezletilé děti.....	12
1.3 Nezletilé ději jako účastníci rodičovského sporu.....	17
1.4 Negativní dopady rozpadu rodiny na dítě.....	18
2. SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ.....	22
2.1 Role sociálních pracovníků OSPOD v opatrovnickém řízení.....	23
2.2 Pohovor s dítětem a identifikace jeho nejlepšího zájmu.....	25
2.3 Intervence sociálních pracovníků OSPOD dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.....	27
2.4 Multidisciplinární řešení rodičovských sporů.....	38
EMPIRICKÁ ČÁST.....	46
3. VÝZKUM.....	46
3.1 Kvantitativní výzkum a technika sběru dat.....	46
3.2 Hlavní výzkumná otázka a dílčí výzkumné otázky.....	49
3.3 Výzkumný soubor.....	52
3.4 Sběr dat.....	53
3.5 Analýza dat.....	54
3.7 Diskuze.....	70
LITERATURA A ZDROJE.....	75

SEZNAM GRAFŮ	80
SEZNAM PŘÍLOH	81
SEZNAM ZKRATEK	82
PŘÍLOHY	83
Příloha č. 1 Preventivní a poradenská činnost podle §10 a §11 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů	83
Příloha č. 2 Rejstřík spisů Om	87
Příloha č. 3 Záznamový arch výzkumného šetření.....	88
Příloha č. 4 Záznamový arch pro spisy Om založené v roce 2020.....	90
Příloha č. 5 Záznamový arch preventivní a poradenské intervence	91
Příloha č. 6 Záznamový arch nařízené intervence	92
Příloha č. 7 Záznamový arch multidisciplinární spolupráce	93
Příloha č. 8 Souhlas MěÚ Blansko s výzkumným šetřením	94

ÚVOD

Téma bakalářské práce Intervence sociálních pracovníků¹ OSPOD v dlouhodobém opatrovnickém sporu jsem si vybrala proto, že se jako sociální pracovnice OSPOD ve své praxi s rodinami, které se ocitají v dlouhodobém opatrovnickém sporu, setkávám denně. Myslím si, že toto téma je aktuální, jelikož počet rodin s nezletilými dětmi, jejichž rodiče se rozvádějí či rozcházejí, narůstá.

Dnešní rodiny prochází velkými změnami. Pro současné rodiny je typický nárůst bezdětných manželství, vysoká rozvodovost, nové alternativní formy soužití, vysoký počet neúplných rodin bez jednoho rodiče či doplněných rodin, např. příchodem nového partnera a jeho dětí (Hozová, 2009, s. 38).

Do životních situací rozcházejících se rodičů vstupuje sociální pracovník OSPOD jako kolizní opatrovník nezletilých dětí, který by měl hájit jejich práva a zájmy. Do této funkce jmenuje soud příslušný OSPOD, a to na základě § 469 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů. Zcela beze sporu lze říci, že dlouhodobý opatrovnický spor velmi zatěžuje život dítěte a potažmo může negativně narušovat vztah dítěte k jednomu z rodičů, ale i širší rodině (Matoušek, 2015, s. 25).

Již ve chvíli, kdy nejsou rodiče schopni uzavřít dohodu ohledně péče o nezletilé děti, probíhá mezi nimi nesoulad, spor. Může se však jednat o krátkodobý spor, který může napomoci vyřešit např. jedno setkání s mediátorem. V těchto případech se rodiče snaží v rámci svých možností spolupracovat na řešení situace. Za dlouhodobý opatrovnický spor pro účely této práce budu považovat spory mezi rodiči, které přetrvávají déle než šest

---

¹ Přestože v profesi sociální práce působí jak ženy jako sociální pracovnice, tak muži jako sociální pracovníci, pro přehlednost jsou v textu používána generická maskulina *sociální pracovník*, *sociální pracovníci*, pokud si konkrétní kontext výkladu nevytvoří jiný termín.

měsíců od založení spisové dokumentace dané rodiny na OSPOD MěÚ Blansko. Hranice šesti měsíců je vyvozena z mých profesních zkušeností. Krátkodobý rodičovský spor zpravidla trvá méně než šest měsíců, a to i v případě, kdy rodiče při řešení otázky péče o nezletilé děti využijí pomoci odborníků, např. absolvují jedno či více setkání s mediátorem či rodinným poradcem. V dlouhodobém opatrovnickém sporu rodiče mnohdy záměrně nedodržují platný rozsudek, objevuje se mezi nimi vzájemné obviňování o nedostatečných rodičovských schopnostech. Rodiče mezi sebou komunikují skrze své děti, čímž je zatěžují. Jde o tzv. triangulační komunikační past. Problematická může být situace, kdy každý z rodičů zastává jiný způsob výchovy apod. Takové spory mezi rodiči mohou trvat několik měsíců a dokonce i let. Rodiče, mezi kterými probíhá konflikt, se často obracejí na sociální pracovníky OSPOD s nejrůznějšími záměry. Často však nedokážou rozlišit zájmy své a zájmy dítěte.

Na intervencích v dlouhodobém opatrovnickém konfliktu se podílí několik profesionálů, jejichž práce je vzájemně provázána. Jsou jimi především sociální pracovníci OSPOD, soudci, mediátoři, odborníci působící v sociálních službách, psychologové, právníci a soudní znalci. Některé vyhrocené rodičovské spory si žádají i zásah policie. Intervence zkoumané v rámci výzkumu budou tedy provázané i s činností dalších odborníků. Sociální pracovník OSPOD bývá často tím, který tyto intervence rodičům zprostředkovává.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jaké intervence volí sociální pracovníci OSPOD MěÚ Blansko v rodinách, které se nacházejí v dlouhodobém opatrovnickém sporu.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a část empirickou. V teoretické části v první kapitole jsou vymezeny základní pojmy rodina, rozchod rodičů a jednotlivé formy péče o nezletilé děti. Následně

je pozornost zaměřena na dítě a jeho možné role v rodičovském konfliktu. Důležité je zmínit pojem syndrom zavržení rodiče, který může být spjat s dlouhotrvajícím opatrovnickým sporem. V druhé kapitole je vymezen pojem sociálně-právní ochrana dětí podle závazných právních předpisů České republiky. Zaměřím se na roli sociálního pracovníka OSPOD při řešení opatrovnického sporu a multidisciplinární spolupráci. Dále je teoretická část věnována jednotlivým intervencím ze strany OSPOD při sociální práci s rodinou v opatrovnickém sporu, individuálnímu plánu ochrany dítěte jako nástroji sociální práce s rodinou. Není opomenuta ani identifikace nejlepšího zájmu dítěte, která je pro sociálního pracovníka OSPOD jeho hlavní činností.

Empirická část bakalářské práce je věnována výzkumnému šetření, které je realizováno obsahovou analýzou spisové dokumentace. Tato dokumentace je vedena na OSPOD MěÚ Blansko, kde jako sociální pracovnice působím.

TEORETICKÁ ČÁST

1. RODINA A ROZCHOD RODIČŮ

První kapitola pojednává o rodině a jejích funkcích, neboť se jedná o stěžejní pojmy sociální práce s rodinou v kontextu sociálně-právní ochrany dětí. Rozpad rodiny a s ním spojené dlouhodobé rodičovské spory mohou mít negativní důsledky na budoucí fungování rodiny a naplnění jejích základních funkcí.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, v ustanovení § 1 říká, že „sociálně-právní ochranou dětí se rozumí ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana jeho oprávněných zájmů, včetně ochrany jeho jmění, působení směřující k obnově narušených funkcí rodiny a případné zabezpečení náhradního rodinného prostředí pro dítě, které nemůže být dočasně či trvale vychováváno ve vlastní rodině.“ (§ 1, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů).

Z toho vyplývá, že sociální pracovník OSPOD by měl v rámci sociální práce na rodinu působit tak, aby plnila své funkce. Považuji tedy za důležité si jednotlivé funkce v následujícím textu definovat.

1.1 Vymezení pojmu rodina a jejích funkcí

Existuje několik definic pojmu rodina. Tyto definice se opírají především o příbuzenství, které vznikne uzavřením manželství nebo narozením vlastních dětí (Matoušek, 2015, s. 13). V tomto případě se jedná o užší, tradiční pojetí rodiny. Nicméně dnes za rodinu považujeme také skupinu lidí, která je propojena citovými pouty, nikoliv pouze uzavřením sňatku. Jedná se o širší pojetí rodiny a zpravidla tato skupina lidí sdílí společnou domácnost. Znamé je rozlišení typů rodin na nukleární, rozšířenou, orientační a prokreační (Matoušek 2003, s. 187). S ohledem na téma této práce

budou za rodinu považováni rodiče a jejich společné děti bez ohledu na to, zda se jedná o rodiče v manželském svazku či nesezdané. V některých částech je také zmiňována širší rodina. Podle výše uvedené typologie se jedná o rodinu rozšířenou. Jde většinou o prarodiče, tety, strýce a další členy vzdálenější rodiny.

Mezi základní funkce rodiny patří biologicko-reprodukční funkce, která spočívá v tom, že úlohou rodičů je plodit děti. Rodiče by měli své děti a sebe navzájem materiálně zabezpečit. Z toho vyplývá, že další funkce je ekonomicko-zabezpečovací. Tato funkce by však neměla přesahovat důležitost funkce emocionální. Rodiče by měli být pro své děti a pro sebe navzájem oporou, sdílet vzájemně své pocity a poskytovat si bezpodmínečnou lásku. Zároveň však rodiče své děti vychovávají a učí je, jak fungovat ve společnosti. V tomto případě jde o funkci socializačně-výchovnou (Špaňhelová, 2010, s. 12).

Rodina je považována za základní jednotku společnosti, tedy nejvýznamnější sociální skupinu. Všichni členové rodiny se vzájemně ovlivňují. Pro dítě je rodina důležitou součástí jeho života a ovlivňuje jeho všestranný vývoj (Vágnerová, 2005, s. 18).

1.2 Rozchod rodičů a ukončení společné péče o nezletilé děti

S rozchodem rodičů bývá ve většině případů spojeno několik otázek, které se týkají především zajištění budoucí péče o děti, budoucího uspořádání bydlení každého rodiče a také majetkového vyrovnání rodičů. Již z toho je zřejmé, že před rodiči stojí nelehký úkol, neboť život celé rodiny se v mnoha zásadních ohledech změní. Ve své bakalářské práci se budu podrobně zabývat především zajištěním péče rodičů o děti po rozchodu. Nicméně je nutné podotknout, že ve své praxi vnímám, jak se vzájemně jednotlivé oblasti prolínají. Ve většině případů to bývá spíše negativně, např.

spor rodičů ohledně majetkového vypořádání je promítán do konfliktů mezi rodiči v souvislosti se zajištěním péče o děti.

Rozchod rodičů je považován za jednu z nejobtížnějších životních situací, která se dotýká všech zúčastněných, tedy nejen rodičů samotných, ale i jejich společných dětí (Vítková Rulíková & Hozová, 2019, s. 23). V dnešní společnosti žije spousta nesezdaných párů s dětmi, které sice nejsou ve statusu manželství, ale pokud dojde k rozpadu nesezdaného páru, má obdobné charakteristiky jako rozpad manželství (Matoušek, 2015, s. 19). Vzhledem k tomu, že má rozvod stejné charakteristiky jako rozpad nesezdaného páru, je pro účely této bakalářské práce stěžejní pouze samotná existence rozchodu rodičů bez ohledu na to, zda jsou rodiče sezdaní či nikoliv.

Již v předchozím odstavci je zmíněno, že rozchod rodičů je stresující nejenom pro samotné dospělé, ale také pro děti. Jestliže je rozchod rodičů navíc doprovázen konflikty mezi rodiči, o to víc je celá situace pro všechny náročnější. Tuto skutečnost potvrzují i poznatky vývojové psychologie, které tvrdí, že hluboké konflikty v případě manželských, rozvodových a porozvodových situací mají negativní dopad na psychiku rodičů a na vývoj dětí (Thorová, 2015, s. 38). Z toho vyplývá, že velká míra zodpovědnosti za to, jak děti zvládnou rozchod, závisí na samotných rodičích. Důležité je především oddělení vztahu partnerského od vztahu rodičovského, protože děti jsou společný nerozdělitelný závazek, který bývalým partnerům zůstává i po rozchodu. Je nutné myslet na to, že jen dobrá spolupráce rodičů zajistí zdárný vývoj dětí (Poupětová, 2009, s. 23).

Ačkoliv dojde k rozchodu rodičů, ke svým dětem mají oba rodiče stále stejná práva a povinnosti. O těchto právech a povinnostech pojednává ustanovení

§ 858 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, jako o rodičovské odpovědnosti.

„Podstatou rodičovské odpovědnosti jsou povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění. Rodičovská odpovědnost vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.“(§ 858 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů).

Po dobu, po kterou spolu rodiče sdílí domácnost, se předpokládá, že se také společně podílí na péči o děti. Jakmile dojde k ukončení společné domácnosti rodičů, je nutné upravit to, jak se bude každý z rodičů podílet na péči a výchově dítěte. Hovoříme tedy o tzv. úpravě výkonu rodičovské odpovědnosti.

Česká legislativa, konkrétně § 906 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, umožňuje soudu svěřit dítě buď do výlučné péče jednoho z rodičů, do péče společné nebo střídavé. V tuto chvíli se mohou rodiče dostat do konfliktu, jestliže má každý z nich odlišný názor na podobu péče o děti a podobu rozsahu styku dětí s druhým rodičem. Pokud se v tomto ohledu rodiče nedohodnou, § 908 občanského zákoníku říká, že o těchto záležitostech rozhodne soud, a to i bez návrhu. V dlouhodobých opatrovnických sporech rodičů může rozhodnutí soudu trvat i několik měsíců.

V minulém století byly děti svěřovány převážně do péče matkám. Od poloviny sedmdesátých let tento trend začal klesat, neboť ho tehdejší společnost označila za sexistický. Přihlížet se začalo na to, kdo z rodičů

je schopen dítěti zabezpečit lepší péči bez ohledu na pohlaví rodiče (Pavlát, 2015, s. 31). Nejčastěji soudy svěřují děti do výlučné péče jednoho z rodičů, avšak v průběhu let se rozmohlo i svěřování dětí do střídavé či společné péče rodičů (Francová & Dvořáková Závodská, 2008, s. 15-18).

Pokud soud svěří dítě do péče jednoho z rodičů, v běžném životě to znamená, že dítě žije s matkou či otcem a druhého rodiče navštěvuje. Zpravidla jednou za čtrnáct dní na víkend a některé odpoledne v týdnu (Špaňhelová, 2010, s. 132). Rozsah styku dítěte s druhým rodičem může být upraven soudním rozhodnutím na návrh rodiče nebo může probíhat na základě dohody rodičů (Francová & Dvořáková Závodská, 2008, s. 13).

Další formou péče o děti po rozchodu rodičů je střídavá péče. To znamená, že soud může svěřit dítě do střídavé péče rodičů, kteří se v péči o dítě rovnoměrně střídají. Děti se nejčastěji po uplynutí určitého časového úseku stěhují od jednoho rodiče k druhému. Střídají tedy nejenom rodiče, ale i domovy (Špaňhelová, 2010, s. 139). Nejčastějším časovým úsekem je doba jednoho týdne. U menších dětí se upřednostňují kratší intervaly střídání, např. po třech dnech (Francová & Dvořáková Závodská, 2008, s. 13).

Před soudy leží nelehký úkol, pokud rozhodují o střídavé péči rodičů, obzvlášť když jeden z rodičů se střídavou péčí nesouhlasí. Odborná veřejnost se neshoduje na tom, zda je třeba souhlasu obou rodičů se střídavou péčí či zda může soud střídavou péčí nařídit (Francová & Dvořáková Závodská, 2008, s. 16).

V rámci výkonu své práce na OSPOD jsem zpozorovala, že soud dítě svěřuje do střídavé péče rodičů, i když s tímto druhý rodič nesouhlasí. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 27.01.2005 sp. Zn. I. ÚS 48/04 ke střídavé péči uvedl, že musí být výsledkem společné vůle a dohody rodičů, kde je předpoklad, že spolu rodiče budou komunikovat a spolupracovat. Jestliže toho rodiče

nejdou schopni, není střídaná péče pro dítě vhodným řešením. Zákodárci se institutem střídané péče snažili zrovnoprávnit otce, avšak Pavlát (2015, s. 32) poukazuje na to, že toto zrovnoprávnění má za následek soudní spory, které těžce poškozují všechny zúčastněné nevyjímaje samotné děti.

Poslední možností úpravy péče po rozchodu rodičů je společná péče. Jaké podmínky by měli rodiče splňovat proto, aby soud rozhodl o společné péči, nejsou v zákoně stanoveny. Předpokládá se dobrá úroveň komunikace mezi rodiči a schopnost dohodnout se na všech záležitostech ohledně péče o děti (Tomešová, 2017). V odborné literatuře se můžeme setkat i s tím názorem, že jedním z předpokladů pro rozhodnutí soudu o této formě péče by měla být skutečnost, že spolu rodiče v blízké budoucnosti hodlají stále sdílet společnou domácnost v jednom bytě či domě. (Francová & Dvořáková Závodská, 2008, s. 18). Z toho vyplývá, že praxe soudů se může v tomto ohledu lišit. Nicméně podmínka společné domácnosti rodičů není závazným předpokladem, tudíž je možné svěřit dítě do společné péče rodičů i v případě, kdy žijí odděleně.

Existují i vodítka, která mají usnadnit rozhodnutí o tom, komu bude dítě svěřeno do péče. Prvním vodítkem je posouzení schopnosti rodiče poskytnout dítěti přiměřenou péči. Zvážit zkušenosti rodiče pečovat o dítě, jeho finanční a materiální zázemí, také jeho psychický a zdravotní stav. Pozornost by měla být věnována také životnímu stylu rodiče, jeho vazbám na širší rodinu, blízké osoby a pracovní uplatnění. Posuzováno je také, zda nebrání druhému rodiči ve styku s dítětem. Neopomenutelným vodítkem je názor dítěte a jeho přání. Zde je nutné věnovat pozornost vospělosti dítěte, tedy jeho věku a rozumové vospělosti, případně zda jeho názor není někým ovlivněn (Pavlát, 2015, s. 41–42).

Z výše uvedeného je zřejmé, že ačkoliv se rodiče rozcházejí a mají společné děti, musí spolu do budoucna stále nějakým způsobem komunikovat. Minimálně do doby, než budou jejich děti zletilé. Tato komunikace však bývá ztížena vzájemnými křivdami rodičů, jejich nevraživým vztahem, ale také odlišnými výchovnými metodami.

Jestliže je komunikace rodičů zatížena jejich vzájemnou nedůvěrou, křivdami a výčitkami, často zatahují své nezletilé děti do rodičovského sporu. O negativních dopadech vtahování dětí do rodičovského sporu pojednává následující podkapitola.

1.3 Nezletilé děti jako účastníci rodičovského sporu

Pro děti zcela přirozeně oba rodiče představují dvě nejdůležitější osoby v jejich životě. Na těchto osobách je dítě závislé jak psychicky, tak i materiálně. Míra této závislosti se odvíjí od věku dítěte. Rozchod rodičů je zátěž jak pro ně samotné, tak i pro děti. S touto zátěží jsou u dětí spojeny negativní emoce, sebeobviňování za rozchod rodičů, pocity nejistoty a úzkosti. Tyto emoce bývají často umocňovány v případě, kdy rodiče do konfliktů zatahují děti. Děti bývají svědky rodičovských hádek. Také se stává, že rodiče přenáší zodpovědnost za vyřešení konfliktu na samotné děti (Poupětová, 2009, s. 40). Nejčastěji se setkávám v praxi s tím, že dítě má namísto rodiče předat informace druhému rodiči. Vzájemně se také rodiče před dítětem očerňují, poslouchají negativní narážky rodiče na účet druhého.

Dítě v rodičovském sporu může získat několik nežádoucích rolí. Bývá to role prostředníka, který namísto rodičů sděluje informace tomu druhému. Role důvěrníka, kdy je dítěti referováno o bolesti, kterou jeden rodič přinesl druhému. Role hendikepovaného, jehož úkolem je přivolat zpět rodiče, který odešel od rodiny. Role spolubojovníka, který bývá v koalici s jedním z rodičů proti tomu druhému. Role zpravodaje, který má přinášet informace o životě

druhého rodiče. Role rozmazlenice, to se týká především v kontaktu s rodičem, který nemá dítě v péči. Tento rodič dítě zahrnuje drahými dárky a dovolenými, které si druhý rodič nemůže dovolit. A dokonce i role viníka rozvodu. Nebývá výjimkou, že dítě zastává několik rolí zároveň (Matoušek, 2015, s. 28).

1.4 Negativní dopady rozpadu rodiny na dítě

Následující text pojednává o tom, jaké reakce se mohou u dětí objevit v návaznosti na spory mezi rodiči a rozchod rodičů. Reakce u každého dítěte je individuální, odvíjí se od jeho věku, vlastností, temperamentu a charakteru. Také je to ovlivněno předchozími zkušenostmi dítěte a strategiemi vyrovnání se se zátěžovou situací. S překonáváním překážek dítěti většinou pomáhali rodiče. Reakce, které budou popisovány, jsou obranným mechanismem dítěte na skutečnost, že se rodiče hádají a rozchází (Špaňhelová, 2010, s. 46).

U dětí velmi malých, někdy i v předškolním věku, se můžeme setkat s projevy separační úzkosti. Dítě zažívá úzkostlivý stav při oddělení od jednoho rodiče. Nechce si hrát, nekomunikuje, má noční děsy či noční můry. Nedokáže si totiž samo uvědomit, za jak dlouho uvidí mámu a za jak dlouho tátu (Špaňhelová, 2010, s. 70-71).

Jako jedna z reakcí u dítěte se může objevit zvýšená lhavost, prostřednictvím které dává najevo, že není něco v pořádku. Utíká do lží. Velmi často se stává, že dítě popisuje situace, které ve skutečnosti nejsou pravdivé, ale jsou spíše přáním dítěte. Lží se dítě může domáhat pozornosti rodičů, stejně tak drobnými krádežemi. Dítě neví, jak jinak reagovat na neutěšené vztahy v rodině, dává tímto najevo, aby si ho rodiče všimli, začali se o něj zajímat. Nebo může dítě také celou situaci zcela popřít, svému okolí tvrdí, že je vše v pořádku. (Špaňhelová, 2010, s. 46-65).

Důležité je s dětmi o sporech mezi rodiči hovořit. S ohledem na jejich věk jim vysvětlit, co se děje. Jestliže k tomuto nedojde, mohou se u dítěte objevit noční děsy či noční můry. Příčinou bývají silně emočně nabitě prožitky. Takovým prožitkem může být třeba hádka mezi rodiči, nevysvětlený pláč jednoho z rodičů. Tyto reakce jsou charakteristické pro děti ve věku osmi měsíců do konce mladšího školního věku, tedy přibližně do 11 let (Špaňhelová, 2010, s. 49).

Další reakcí u dítěte na spory rodičů či rozchod rodičů je přílišná lhostejnost vůči nepříznivé rodinné situaci. Dítě nechce nic slyšet, nechce o situaci mluvit. Lhostejnost dítěte se může odvíjet od předešlého fungování rodiny, do jaké míry byli rodiče a dítě zvyklí mezi sebou komunikovat. Může jít také o obranu dítěte před pocity, se kterými si neví rady. V tomto případě je důležité s dítětem o situaci hovořit a jeho lhostejnost neignorovat. Mezi další projevy patří útek dítěte z domu. Dítě se může označovat za viníka celé situace. S rodiči nehovoří, mlčí (Špaňhelová, 2010, s. 50-53).

Výjimkou nejsou ani psychosomatické potíže u dítěte jako reakce na zátěžovou situaci. Jde o bolesti břicha, zvracení, bolesti hlavy, koktání, pomočování, nechutenství, přičemž veškerá lékařská vyšetření a testy jsou negativní (Špaňhelová, 2010, s. 53-64).

Těžká rodinná situace se často promítá také do prostředí školy a vztahů s vrstevníky. U dítěte se může zhoršit prospěch ve škole nebo si přestane hrát s dětmi, se kterými si dříve hrálo. Děti v období puberty jako řešení volí únik k partě nebo vrstevnické lásce. V chování dítěte se může objevit neposlušnost nebo naopak zvýšená ukázněnost, kterou se snaží situaci mezi rodiči napravit. Také agresivita vůči ostatním dětem či vůči sobě. Změna může nastat i ve slovníku dítěte, ve kterém se objeví sprostá slova a nadávky (Špaňhelová, 2010, s. 56-68).

Nežádoucí reakcí dítěte je podle Špaňhelové (2010, s. 66) a také Poupětové (2009, s. 157) vytvoření koalice dítěte s jedním z rodičů. Dítě se stává důvěrníkem jednoho z rodičů, jeho společníkem. Rodič se mu svěřuje s jeho bolestí a steskou na druhého rodiče. V důsledku toho může dítě vidět druhého rodiče v horším světle a zaujímat k němu odmítavý postoj. Obě autorky se shodují, že tímto je na dítě kladena nepřiměřená zodpovědnost. Dítě přestává myslet na své potřeby a ztrácí tím část svého dětství. Dostává se ze světa dítěte do světa dospělého v době, kdy na to ještě není připraveno.

Pokud je spor mezi rodiči dlouhotrvající, můžeme se v tomto kontextu setkat s pojmem syndromu zavržení rodiče. Tento syndrom vzniká při soudních sporech o svěřením dítěte do péče, kdy jeden z rodičů před dítětem očerňuje druhého rodiče a s dítětem manipuluje tak, aby se ztotožnilo s jeho negativními názory. Jakmile se dítě pod tlakem manipulujícího rodiče ztotožní s jeho negativním postojem, může vlastním jednáním k zavržení druhého rodiče přispívat. Dítě tak jedná v důsledku tlaku programujícího rodiče nikoliv vlastního postoje k druhému rodiči. Jde tedy o kombinaci manipulace s dítětem jedním z rodičů a vlastním přispěním dítěte k podpoře zavrhujeícího rodiče. Je důležité zmínit, že u syndromu zavržení rodiče se jedná o neopodstatněné očerňování zavrhovaného rodiče, přičemž v minulosti mělo dítě s tímto rodičem zdravé citové pouto. Naopak vlivem manipulujícího rodiče může dítě druhého rodiče vnímat jako nebezpečného a dokonce vytěsnit i pozitivní vzpomínky na zavrženého rodiče. Navození syndromu zavržení rodiče u dítěte můžeme označit za citové zneužití dítěte (Gardner, 2010, s. 27).

Zastávání nežádoucích rolí může mít negativní vliv na budoucí vývoj dítěte a jeho fungování v sociálních vztazích. Jak už bylo výše zmíněno, jedním z následků může být narušení vztahu dítěte k druhému rodiči.

„Dítěti hrozí, že bude podobně fungovat v blízkých vztazích i v dospělosti. Bude se starat o druhé, potlačovat vlastní potřeby a trpět jejich nenasycením. To bývá zdrojem velkých problémů. Trpí přetížením a nezralostí, neboť nedostalo od rodičů to, co k vývoji potřebovalo. Přebírá za druhé více odpovědnosti, než kolik mu patří, a své potřeby považuje za nedůležité. Dítě potřebuje ochránit před partnerským konfliktem i starostí o rodiče“ (Poupětová, 2009, s. 157).

První kapitola bakalářské práce se věnovala rodině, která je považována za základní sociální skupinu ve společnosti. Vůči svým členům rodina plní důležité funkce, které spočívají v saturaci základních životních potřeb člověka od fyziologických až po emocionální. Rozchodem rodičů dochází k rozpadu rodiny, narušení jejích funkcí a hlavně vzájemných vztahů mezi členy rodiny. Ačkoliv se spolu rodiče rozhodli ukončit partnerský vztah, stále jsou společnými rodiči jejich dětí a musejí se dohodnout, jak bude péče o jejich děti probíhat v budoucnu. V tuto chvíli se často dostávají do konfliktů, které mohou být hluboké a dlouhodobé. Protože jsou rodiče zaplaveni emocemi, často přehlížejí nejlepší zájem svých dětí a vtahují je do svých konfliktů, což může mít neblahý vliv na zdárný vývoj dětí. Následující kapitola pojednává o sociálně-právní ochraně dětí a možnostech práce s rodinou ze strany sociálního pracovníka OSPOD, který vstupuje do rodičovského sporu jako kolizní opatrovník, jehož úkolem je hájit práva a zájmy dětí.

2. SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANA DĚTÍ

Tato kapitola je stěžejní pro metodickou a empirickou část, neboť jejím hlavním záměrem je představit jednotlivé intervence, které mohou být využity v dlouhodobém opatrovnickém sporu ze strany sociálního pracovníka OSPOD. Dále zde jsou popsány role dalších profesionálů, neboť sociální pracovník OSPOD může rodičům jinou odbornou pomoc doporučit či zprostředkovat.

Sociálně-právní ochrana dětí je garantována státem a její výkon zabezpečují orgány veřejné správy prostřednictvím konkrétních sociálních pracovníků (Pemová & Ptáček, 2012, s. 27). Jak už bylo zmíněno v předchozí kapitole, sociálně-právní ochrana dětí je vymezena zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Jen velmi stručně pro připomenutí, jde o ochranu oprávněných zájmů dítěte, ochranu jeho příznivého vývoje, ochranu jmění dítěte, obnovu narušených funkcí rodiny a případně zabezpečení náhradního rodinného prostředí.

Jelikož nezletilé děti v opatrovnickém řízení zastupuje pracovník OSPOD jako kolizní opatrovník, následující kapitola pojednává o jeho roli v tomto řízení. Dále o intervencích sociálního pracovníka OSPOD, které mu nabízí legislativa. Jak již bylo zmíněno v úvodu bakalářské práce, řešení sporu mezi rodiči má často multidisciplinární charakter. Je tedy vymezena i činnost ostatních odborníků, kteří mohou intervenovat v rodičovském sporu.

2.1 Role sociálních pracovníků OSPOD v opatrovnickém řízení

Opatrovnické řízení začíná tím, že jeden z rodičů podá návrh k soudu na úpravu poměrů rodičů k dítěti, tedy návrh na úpravu výkonu rodičovské odpovědnosti. Pod úpravou poměrů se skrývá to, že soud rozhodne o tom, komu z rodičů bude dítě po jejich rozchodu svěřeno do péče, jak často se druhý rodič bude stýkat s dítětem, jaká částka výživného bude rodiči stanovena. Sociální pracovník OSPOD se může setkat s jedním z rodičů, případně i s oběma rodiči ještě před zahájením soudního řízení. Zpravidla se před zahájením soudního řízení setkává s rodičem, který přichází do kanceláře sociálního pracovníka za účelem poskytnutí sociálně právního poradenství. V rámci tohoto poradenství může mimo jiné sociální pracovník rodiči pomoci se sepsáním návrhu k soudu, avšak není to jeho zákonná povinnost. Pokud sociální pracovník jednomu z rodičů pomůže se sepsáním návrhu, může se druhý rodič dostat do znevýhodňující situace. Také může sociálního pracovníka vnímat jako někoho, kdo je v koalici s rodičem, kterému pomáhal sepsat návrh k soudu (Matoušková, 2015 s. 75-76).

Jakmile soud zahájí řízení, zpravidla bývá obecní úřad obce s rozšířenou působností usnesením soudu určen jako kolizní opatrovník nezletilého dítěte pro nadcházející soudní řízení. Tímto úřadem bývá úřad, v jehož obvodu má dítě trvalý pobyt. Kolizním opatrovníkem bývá zaměstnanec obecního úřadu obce s rozšířenou působností, který pracuje jako sociální pracovník na úseku sociálně-právní ochrany dětí. Jakmile se kolizní opatrovník ujímá své funkce, kontaktuje oba rodiče, aby jim poskytl informace o průběhu soudního řízení, seznámil je s právy rodičů a právy dětí. Zjišťuje názory rodičů a jejich představy o zajištění péče o dítě po jejich rozchodu. V případě odlišných názorů odkazuje rodiče

na další odborníky v první řadě mediátory a rodinné poradce. Nejenom, že se kolizní opatrovník věnuje rodičům, ale důležité je pro něj znát především názor dítěte na rozchod rodičů a jeho představu o budoucnosti (Matoušková, 2015, s. 76-77).

Sociální pracovník ve funkci kolizního opatrovníka je účastníkem soudního řízení. Předkládá soudu zjištěné informace o rodinných poměrech, prezentuje názor nezletilého dítěte a podává i závěrečný návrh, jak by měl soud v zájmu dítěte rozhodnout. Informace získává především z pohovoru s rodiči, pohovoru s dítětem, sociálního šetření v rodině, informací od ostatních subjektů, např. školských zařízení a odborných poradenských pracovišť (Brzobohatý, Cirbusová & Rogalewiczová, 2015, s. 26).

V předchozí kapitole bylo zmíněno, že v době sporu rodičů jsou potřeby dětí zastírány. Jedním z úkolů sociálního pracovníka je působit na rodiče, aby větší pozornost věnovali potřebám svých dětí. U malých dětí to lze tak, že sociální pracovník OSPOD upozorňuje na nevhodné chování rodičů. U starších dětí tohoto lze docílit jak sociální prací s rodiči, tak i se samotnými dětmi, které seznamuje sociální pracovník s jejich právy. Z toho vyplývá, že velmi důležitou činností sociálního pracovníka jako kolizního opatrovníka dítěte je seznámit rodiče a samotné děti s jejich právy. Jelikož se nejedná o bakalářskou práci se zaměřením na práva dětí a rodičů, zmíním pouze minimální výčet práv dětí v rozvodové situaci, který představuje Matoušek (2015, s. 28-29) a jsou jimi:

- právo na kontakt s oběma rodiči, širší rodinou a dalšími blízkými osobami,
- právo nebýt součástí rodičovského sporu,

- právo neposlouchat negativní hodnocení druhého rodiče, ani dalších členů rodiny a právo nesdílet tato hodnocení,
- právo komunikovat s oběma rodiči a dalšími blízkými osobami,
- právo mít u sebe věci připomínající druhého rodiče,
- právo na bezpečný domov u obou rodičů,
- právo na to, aby rodiče spolupracovali při předávání dítěte,
- právo, aby lidé, se kterými dítě je, nebyli pod vlivem návykových látek,
- právo mít své věci a užívat je v prostředí obou domovů.

Takto formulovaným právům dokáže porozumět i dítě předškolního věku. Pokud tato práva rodiče nerespektují, je žádoucí, aby byly využity veškeré možné prostředky k tomu, aby tato práva nebyla dětem upřena (Matoušek, 2015 s. 28-29).

Neopomenutelným úkolem sociálního pracovníka, který je v roli kolizního opatrovníka, je zjištění názoru dítěte. O pohovoru s dítětem se zaměřením na identifikaci jeho nejlepšího zájmu bakalářská práce pojednává podrobněji v následující podkapitole.

2.2 Pohovor s dítětem a identifikace jeho nejlepšího zájmu

V souvislosti s opatrovnickým sporem rodičů je jednou z činností kolizního opatrovníka čili sociálního pracovníka OSPOD provést **pohovor s dítětem** a tím tak získat jeho názor na danou situaci. Důležité je zjistit, jak situaci dítě vnímá, zda je s ní srozuměno a jaké je jeho přání. Sociální pracovník by tedy měl s ohledem na věk dítěte, a především jeho rozumovou vyspělost, zvážit, zda pohovor s dítětem provede. Pokud ano, tak za jakých podmínek a jakou váhu sdělení dítěte bude přikládat.

Váhu, jakou bude rozhovoru s dítětem sociální pracovník přikládat, by měl zvážit především s ohledem na možná úskalí. Např. u mladších dětí je větší riziko, že může jít o pouhé představy, které nejsou v souladu se skutečností. Mladší děti jsou také více ovlivnitelné a mohou tedy prezentovat spíše názory rodičů nežli své vlastní. To se může dít v případě, pokud dochází ze strany jednoho rodiče k popouzení dítěte proti druhému rodiči (Kornel, 2015, s. 69).

V rámci posuzování nejlepšího zájmu dítěte je získání názoru dítěte důležitým kritériem. Právo dítěte svobodně vyjadřovat svůj názor v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, přiznává článek 12 Úmluvy o právech dítěte (Sdělení č. 104/1991 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte).

Z Úmluvy o právech dítěte dále vyplývá, že k právu dítěte na uplatňování jeho nejlepšího zájmu jako předního hlediska vychází další kritéria, kterým by sociální pracovník OSPOD měl věnovat pozornost při posuzování nejlepšího zájmu dítěte. Jsou jimi identita dítěte, zachování rodinného prostředí a existujících vztahů, zajištění ochrany, péče a bezpečí dítěte, posouzení zvláštní zranitelnosti dítěte, ochrana zdraví a právo dítěte na vzdělání. Úmluva o právech dítěte hovoří o tom, že při jakýchkoliv činnostech, při kterých má být rozhodováno o dítěti, musí takové rozhodnutí vycházet z jeho nejlepšího zájmu (Sdělení č. 104/1991 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte).

Jak bylo výše zmíněno, jestliže rodiče nerespektují práva dítěte, úkolem OSPOD je působit na rodiče tak, aby práva dětem neupírali a využít k tomu veškerých možných prostředků. Následující kapitola představí

jednotlivé intervence, které mohou sociální pracovníci OSPOD při práci s rodinou využít.

2.3 Intervence sociálních pracovníků OSPOD dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Pro účely následující kapitoly je třeba vymezit pojem intervence. Intervence znamená odborný zásah, jehož cílovou skupinou je jednatel, skupina, rodina, komunita, případně širší společenství. V širším významu tohoto pojmu jde o jakýkoliv druh činností, které pracovník vykonává ve prospěch klienta (Matoušek, 2016, s. 81). Z toho vyplývá, že pro účely bakalářské práce bude za intervence považován jakýkoliv odborný zásah sociálního pracovníka OSPOD, který směřuje ke stabilizaci sociálního prostředí dítěte, které může být v důsledku rodičovského sporu narušeno.

Česká legislativa, konkrétně zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, vymezuje činnosti a druhy opatření, které může v rámci sociální práce s rodinou a ochrany dítěte OSPOD využít. Mezi ně patří preventivní a poradenská činnost, výchovná opatření a opatření na ochranu dítěte. V následujícím textu představím opatření (intervence), která mohou být využita v rámci řešení dlouhodobého opatrovnického sporu.

Stěžejní činností OSPOD je působit na rodiče tak, aby plnili povinnosti vyplývající z jejich rodičovské odpovědnosti, ale i jiných právních předpisů. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů v ustanoveních § 10 a § 11 **vymezuje preventivní a poradenskou činnost OSPOD** (příloha č. 1). Nejčastěji se jedná o poradenskou činnost či zprostředkování poradenských služeb, které jsou zaměřeny na řešení problémů spojených s výchovou a péčí o děti.

V případě, kdy rodiče nezvládají vlastními silami řešit otázky péče a výchovy, bývá jim doporučováno navázat spolupráci s odborníky, např. manželskými a rodinnými poradnami, mediátory či dětskými psychology (Novotná, 2016, s. 66-70). Preventivní a poradenskou činnost sociální pracovník OSPOD vykonává zejména skrze osobní jednání s rodiči, telefonické rozhovory s rodiči, pohovory s dětmi či v rámci sociálního šetření. Mezi další využívané nástroje patří individuální plán ochrany dítěte a pořádání případových konferencí.

Sociální pracovník také spolupracuje s širším okolím dítěte, zejména se školskými zařízeními, pediatry a dalšími odbornými lékaři. Informace ze školských zařízení a od lékařů jsou cennými zdroji informací nejenom o dítěti, ale i o rodičích. Získané informace od těchto subjektů mohou přinést objektivní informace o tom, kdo z rodičů se školou či lékařem spolupracuje, jak dítě o rodičích hovoří, jak se dítě chová v kolektivu apod. (Matoušková, 2015, s. 85). V případě dlouhotrvajícího rodičovského sporu lze skrze spolupráci se školami a lékaři zajistit dítěti zvýšenou pozornost a ochranu ze strany těchto subjektů. V případě, že by se u dětí objevily nějaké závažné negativní projevy v chování či psychosomatické potíže, jejichž zdrojem může být nestabilní sociální zázemí, tyto subjekty mají vůči OSPOD oznamovací povinnost. Tato oznamovací povinnost je ukotvena v § 10, odst. 4, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

Mezi preventivní a poradenskou činnost můžeme řadit vyjednávání sociálního pracovníka OSPOD s rodiči za účelem sepsání **mimosoudní dohody** ohledně zajištění péče o děti. Může jít o prozatímní řešení, jehož účelem je zmírnění konfliktů mezi rodiči. Mimosoudní dohoda může např. prozatímně upravovat styk dítěte s druhým rodičem. Než dojde k sepsání dohody, měl by sociální pracovník co nejpodrobněji zmapovat

rodinnou situaci a získat tak informace o tom, v jaké míře se každý z rodičů podílí na zajištění potřeb dítěte. Zjistit postoje rodičů k dítěti a dosavadní podíl každého z rodičů na výchově dítěte. Tyto informace získá sociální pracovník ze sociálního šetření v místě bydliště rodiny a pohovory s rodiči. Lze v tomto ohledu získat informace také od mateřských škol, základních škol, lékařů a jiných odborných pracovníků a institucí, se kterými rodina přichází do kontaktu. Sociální pracovník by se měl zaměřit i na to, jak spolu rodiče komunikují, zda vzájemně respektují svoji rodičovskou roli v životě dítěte. Zprostředkování sepsání mimosoudní dohody rodičům může přispět k uvolnění napjatých vztahů mezi rodiči. Mimosoudní dohoda však není právně vymahatelná. To znamená, že pokud jeden z rodičů dohodu přestane respektovat, nelze jej za to potrestat. Jde tedy pouze o morální závazek rodičů (Matoušková, 2015, s. 78). Mimosoudní dohoda může tedy např. upravovat mezidobí, než soud vydá rozsudek a tím snížit vyskytující se konflikty mezi rodiči.

Mezi preventivní činnost sociálních pracovníků OSPOD dále patří vypracování **individuálního plánu ochrany dítěte** a pořádání případových konferencí. V rámci sociální práce s rodinou a ohroženým dítětem může být realizována **případová konference**. Jedná se o koordinované setkání rodičů, případně i dětí, širší rodiny, zástupců vzdělávacích zařízení, lékařů a dalších odborníků, kteří pracují s rodinami a dětmi. Účelem případové konference je nalezení co nejlepšího možného řešení za pomoci rodiny a odborníků, které bude v zájmu dítěte. Výstup případové konference může sloužit také jako podklad pro vyhodnocení situace dítěte a následné zpracování individuálního plánu ochrany dítěte (Novotná, 2016 s. 55-61). Podrobněji o individuálním plánu ochrany dítěte pojednává následující text.

Podle § 10, odst. 3, písmene c), zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, OSPOD vyhodnocuje situaci dítěte a rodiny zejména z toho hlediska, zda se jedná o ohrožené dítě podle § 6 již zmiňovaného zákona. Ustanovení § 6 vymezuje děti, na které se sociálně-právní ochrana zejména zaměřuje. Např. se může jednat o situaci mezi rodiči, kteří se nacházejí v dlouhodobém opatrovnickém sporu, který je takové intenzity, že může negativně ohrožovat vývoj dítěte anebo může být příčinou nepříznivého vývoje dítěte. V kontextu rodičovského sporu se lze opřít zejména o následující citaci § 6 zákona o sociálně-právní ochraně dětí, a to konkrétně že je sociálně-právní ochrana zaměřena zejména na děti, *„jejichž rodiče neplní povinnosti vyplývající z jejich rodičovské odpovědnosti, nebo nevykonávají či zneužívají práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti a na děti, které jsou ohroženy násilím mezi rodiči.“* (§ 6, zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů).

Většinou jde o opakované a dlouhodobé neplnění povinností ze strany rodičů, které mohou přivodit poruchu dítěti či vážně ohrozit vývoj dítěte (Hovorka, Křístek & Trubačová, 2019, s. 99). Jako příklad lze uvést nevhodné chování rodiče vůči dítěti (zastrašování, vyhrožování), které u dítěte způsobí tiky či pomočování. O negativních projevech podrobněji pojednávala první kapitola bakalářské práce.

Z výše uvedeného textu vyplývá, že každý případ vyhodnocuje sociální pracovník OSPOD individuálně a dle míry ohrožení dítěte se poté rozhoduje, zda je třeba přistoupit k vypracování individuálního plánu ochrany dítěte. Může se tedy stát, že ne každý opatrovnický spor bude takové intenzity, aby vyžadoval zpracování individuálního plánu ochrany dítěte, který je vypracován v návaznosti na § 6, zákona

č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, ale bude dostačující opatření mírnějšího charakteru.

Individuální plán ochrany dítěte je sestaven na základě komplexního posouzení dané situace dítěte a rodiny. Jde o nástroj sociální práce s rodinou, který má vést k pozitivní změně v rodině. Za spolupráce sociálního pracovníka OSPOD s celou rodinou jsou v individuálním plánu ochrany dítěte stanoveny kroky k dosažení daných cílů tak, aby byla rodina schopna zajistit potřeby dítěte. Tento plán může zakládat splnění úkolů nejenom rodičům, ale i sociálnímu pracovníkovi OSPOD. Do individuálního plánu mohou být zahrnuty i odborné služby pro rodiny s dětmi. Individuální plán ochrany dítěte bývá časově vymezen, lze tak pozorovat na základě pravidelného vyhodnocení tohoto plánu, zda dochází v rodině k pozitivní změně či nikoliv (Pemová & Ptáček, 2012, s. 103).

Na základě svých profesních zkušeností však mohu konstatovat, že individuální plán ochrany dítěte nebývá ve většině případů vypracován ve spolupráci s rodiči, tak jak definuje zákon. Rodiče jsou mnohdy těmi, kteří dítě svým jednáním ohrožují, a spolupráce s nimi je obtížná. Stává se, že rodiče nesouhlasí s podobou individuálního plánu, ani se na jeho sestavení nechtějí podílet. Individuální plán ochrany dítěte bývá často sestaven pouze samotným sociálním pracovníkem OSPOD a rodičům v rámci tohoto plánu ukládá povinnost plnit stanovené cíle. Jestliže rodič odmítá spolupracovat s OSPOD, ačkoliv mu povinnost spolupracovat s OSPOD ukládá § 53, odst. 2, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, může být rodiči v oprávněných případech uložena pokuta ve správním řízení.

O využití individuálního plánu ochrany dítěte hovoří zákon, který říká, že:

„obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen zpracovat na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny podle písmene c) individuální plán ochrany dítěte, který vymezuje příčiny ohrožení dítěte, stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny a stanoví časový plán pro provádění těchto opatření, a to ve spolupráci s rodiči, jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dítětem a odborníky, kteří se podílejí na řešení problémů dítěte a jeho rodiny.“
(§ 10, odst. 3, písmeno d), zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů)

V rámci individuálního plánu v souvislosti s dítětem, které je ve svém zdárném vývoji ohrožováno dlouhodobými konflikty mezi rodiči, může být např. jako cíl stanoveno vytvoření bezpečného a bezkonfliktního prostředí. Tohoto cíle může být dosaženo třeba tím, že rodiče absolvují rodinnou terapii. Jestliže rodiče negují toto doporučení a situace je natolik závažná, že je třeba pomoc specializovaných odborníků, může OSPOD tuto povinnost na základě správního rozhodnutí rodičům uložit pod pohrůžkou pokuty za nesplnění této povinnosti. Zmíněný postup OSPOD je popsán níže v textu.

Výše byly představeny intervence preventivní a poradenské. Následující text pojednává o nařízených intervencích ze strany OSPOD. Tato opatření bývají nařizována ve správním řízení ze strany obecního úřadu obce s rozšířenou působností (OSPOD). Z tohoto důvodu jsem tyto intervence označila za nařízené. Níže bude představena podstata jednotlivých intervencí a jejich právní úprava.

V souvislosti s dlouhodobým opatrovnickým sporem, kdy nejsou rodiče schopni se dohodnout na podobě a realizaci péče o dítě, může OSPOD podle § 12, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, uložit rodičům či jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte **povinnost využít při řešení problémů služeb odborného poradenského pracoviště**. Než je rodičům uložena tato povinnost, mělo by předcházet ze strany OSPOD k rodičům nejprve doporučení k využití odborných poradenských služeb. Jestliže tak rodiče neučiní, může být rodičům tato povinnost uložena. Důvodem mohou být právě neuspořádané vztahy mezi rodiči, které se projevují nesnášenlivostí, nevraživostí či hádkami a neblaze ovlivňují vývoj dítěte (Novotná, 2002, s. 35). Než dospěje sociální pracovník OSPOD k rozhodnutí uložit rodičům povinnost využít odbornou poradenskou pomoc, musí vyčerpat všechny možnosti poradenské a preventivní činnosti k tomu, aby rodiče přesvědčil buď ke změně jejich chování anebo k dobrovolné spolupráci s odborným pracovištěm (Novotná, 2016, s. 78-79).

Dále zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů upravuje tzv. výchovná opatření, která může obecní úřad obce s rozšířenou působností podle § 13 uložit, jestliže to vyžaduje zájem na řádné výchově dítěte. Jsou jimi **napomenutí, dohled nad dítětem, uložení omezení anebo uložení povinnosti využít odbornou poradenskou pomoc** nebo uložit povinnost účastnit se **prvního setkání se zapsaným mediátorem** v rozsahu 3 hodin nebo terapie. O těchto výchovných opatřeních může za stejných podmínek rozhodnout také soud.

Z textu vyplývá, že odborná poradenská pomoc může být rodičům nařízena podle § 12 a § 13. Rozdíl je v tom, že pokud je rodičům uložena

povinnost využít odbornou poradenskou pomoc podle § 12, nejedná se v tomto případě o výchovné opatření podle § 13. K uložení výchovného opatření by OSPOD měl přistoupit až poté, kdy projednávání nedostatků v péči o dítě podle § 10 nebo uložení povinnosti podle § 12 nevedla k nápravě (Novotná, 2016, s. 84). Níže je popsána podstata jednotlivých výchovných opatření.

První výchovné opatření upravuje § 13, odst. 1, písmeno a), zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, kterým je **napomenutí**. Napomenutí může být uloženo dítěti, rodiči, jiné osobě odpovědné za výchovu (osoba, které bylo dítě svěřeno na základě rozhodnutí soudu, např. prarodiče), popřípadě tomu, kdo narušuje řádnou péči o dítě. Toto opatření může být využito třeba v případě, kdy jeden z rodičů brání druhému ve styku s dítětem (Novotná, 2002, s. 37).

Druhým výchovným opatřením podle § 13, odst. 1, písmene b), zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, je **dohled**. Pokud je nad dítětem stanoven dohled, bývá prováděn za součinnosti se školou či jinými institucemi a osobami, které působí v místě bydliště nebo pracoviště dítěte. Podstatou dohledu je pravidelné sledování podmínek, ve kterých dítě žije. Toto opatření by mělo směřovat k nápravě narušených funkcí rodiny (Novotná, 2016, s. 83). V praxi to znamená, že je sociální pracovník v intenzivním kontaktu s rodinou, školami či lékaři. Pravidelně žádá o zprávy ze školských zařízení, lékařů či jiných poskytovatelů odborných služeb pro rodiny s dětmi. Provádí v rodině pravidelná sociální šetření a osobní jednání s rodiči.

Třetím výchovným opatřením podle § 13, odst. 1, písmene c), zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, je uložení **omezení**. Uložit omezení lze dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte. Omezení má zabránit působení škodlivých vlivů na dítě. Lze zakázat určité činnosti, návštěvu určitých míst, akcí nebo nevhodných zařízení. Ve většině případů se jedná o zákaz navštěvovat bary, restaurace, diskotéky (Novotná, 2016, s. 83).

Posledním výchovným opatřením podle § 13, odst. 1, písmene d), zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, je uložení dítěti, rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu **povinnost využít odbornou poradenskou pomoc** nebo uložiti **povinnost účastnit se prvního setkání se zapsaným mediátorem** v rozsahu tří hodin nebo **terapie**. Důvody pro nařízení tohoto opatření jsou totožné, jako u uložení této povinnosti podle § 12 jak je vysvětleno výše. Odborné poradenské služby a mediační služby jsou vysvětleny blíže v následující kapitole, která se věnuje multidisciplinární spolupráci.

Zmiňovaný zákon o sociálně-právní ochraně dětí hovoří v § 13, odst. 4 o tom, že v souvislosti s řešením sporů rodičů o výchově dítěte může soud rozhodnout o dočasném odejmutí dítěte z péče rodičů a na dobu nejdéle 3 měsíců rozhodnout o pobytu dítěte v zařízení poskytovatele zdravotních služeb, jestliže to vyžaduje zdravotní stav dítěte. K tomu musí také být prokázáno, že existuje naléhavá potřeba umístění dítěte s ohledem na jeho zájem a citový, psychický a rozumový vývoj. Předtím, než by soud dospěl k takovému rozhodnutí, musí být také prokázáno, že nestačí k řešení situace využít jiných opatření. Soud musí také přesně vymezit dobu pobytu dítěte v zařízení poskytovatele zdravotních služeb a současně s tímto je uložena rodičům povinnost

využít odbornou poradenskou pomoc se zaměřením na urovnání vzájemných vztahů. Ačkoliv rozhodnutí o takto závažném opatření nespadá do kompetencí OSPOD, je zajímavé, kam až mohou spory rodičů o dítě a jeho výchovu vést.

Mezi další nástroje OSPOD patří podle § 14 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, tzv. opatření na ochranu dítěte. Na základě tohoto ustanovení je OSPOD oprávněn v zákonem přesně definovaných situacích podávat návrhy k soudu

na zahájení soudního řízení. Z těchto taxativně vyjmenovaných návrhů by v souvislosti s opatrovnickým sporem přicházely v úvahu dvě situace, kdy by byl OSPOD oprávněn podat návrh k soudu a to podle § 14, písmene b) ve věci omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti anebo omezení nebo pozastavení jejího výkonu. Nebo podle § 14 písmene g) na nařízení výchovného opatření podle § 13a, na prodloužení doby trvání tohoto výchovného opatření nebo na jeho zrušení. Jde o výchovné opatření, kterým je dítě dočasně odejmuto z péče rodičů, jak bylo popsáno v předchozím odstavci.

Z textu je zřejmé, že o takto závažném zásahu do rodičovských práv a povinností může rozhodnout jen soud. OSPOD je oprávněn pouze podat návrh k soudu. Důvody pro pozastavení rodičovské odpovědnosti musejí být objektivní a musí to vyžadovat zájem dítěte. V tomto případě musí být prokázána objektivní překážka, která brání rodiči vykonávat rodičovskou odpovědnost, např. jeden z rodičů je ve výkonu trestu, jeden z rodičů je dlouhodobě v zahraničí. Omezit rodiče ve výkonu rodičovské odpovědnosti může soud v případě, kdy rodič nevykonává povinnosti a práva plynoucí z rodičovské odpovědnosti. Soud určí v jakých právech a povinnostech bude rodič konkrétně omezen, např. není oprávněn

za dítě rozhodovat o léčebných úkonech. Pro zbavení rodičovské odpovědnosti musí mít soud velmi závažné důvody, např. rodič své dítě závažným způsobem zanedbává, týrá, či proti dítěti spáchal trestný čin (Hrušáková & Westphalová, 2014, s. 869-878).

K opatření na ochranu dítěte lze přistoupit jen tehdy, pokud výchovná opatření nevedla k nápravě. Jak omezení, pozastavení či zbavení rodičovské odpovědnosti, tak odejmutí dítěte z péče rodičů jsou vážné zásahy do soukromého rodinného života, a tudíž pro ně musejí být vážné důvody (Novotná, 2016, s. 94). Z textu je zřejmé, že v případě dlouhodobého rodičovského sporu sociální pracovník OSPOD nebude pravděpodobně podávat návrh na zbavení či pozastavení rodičovské odpovědnosti, ale v úvahu by přicházel návrh na omezení rodičovské odpovědnosti. Domnívám se však, že počet případů, které by vyžadovaly tak závažný zásah sociálního pracovníka OSPOD v případě opatrovnického sporu rodičů, je miziví.

Tato podkapitola se věnovala intervencím, tedy odborným zásahům pracovníků OSPOD v opatrovnickém sporu rodičů, které vymezuje zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Pro připomenutí se jedná o intervence preventivní a poradenské, nařízené (výchovná opatření) a opatření na ochranu dítěte. V souvislosti s možnými intervencemi byly zmiňovány odborné poradenské služby a služby mediátora. To svědčí o tom, že OSPOD spolupracuje s ostatními profesionály, kteří se podílejí na řešení rodičovského sporu. Jak vyplynulo z textu, než sociální pracovník přistoupí k nařízeným intervencím, měl by nejprve rodiče motivovat, doporučit případně zprostředkovat rodičům návaznou odbornou pomoc. Řešení sporu rodičů má tedy multidisciplinární charakter, o čemž pojednává následující podkapitola.

2.4 Multidisciplinární řešení rodičovských sporů

Řešení rodičovského sporu často vyžaduje zapojení ostatních odborníků. Každý z těchto profesionálů má v řešení rodičovského sporu svoji určitou roli. Mohou jimi být poskytovatelé sociálních služeb podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, nebo také soukromé osoby, které svoji činnost vykonávají na základě živnostenského oprávnění. Těmi jsou zejména mediátoři, terapeuti a psychologové (Brzobohatý, Cirbusová & Rogalewiczová, 2015, s. 39).

Na základě svých profesních zkušeností chci poukázat na rozdíl mezi psychologem, terapeutem a klinickým psychologem. Psycholog poskytuje psychologické poradenství. Psycholog s terapeutickým výcvikem poskytuje klientům terapii (např. rodinnou terapii) a klinický psycholog pracuje v odvětví zdravotnictví (např. se může věnovat souvislostem mezi zdravotními problémy dětí a sociálním zázemím). Je tedy třeba ze strany sociálního pracovníka rozlišit, který z uvedených odborníků bude s ohledem na jejich individuální potřeby vhodnější.

Sociální služby rozlišuje § 32 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, na tři druhy poskytovaných služeb, a to:

- sociální poradenství,
- služby sociální péče,
- služby sociální prevence.

Sociální poradenství rodičům v konfliktním sporu mohou poskytnout zřizované sociální poradny, kterými jsou manželské a rodinné poradny, občanské poradny a poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí. Ze služeb sociální prevence se může jednat o azylové domy, intervenční

centra a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi (Brzobohatý, Cirbusová & Rogalewiczová, 2015, s. 39).

Mimo výše uvedené profesionály, sociální pracovníci OSPOD v případě ohrožených dětí a rodin spolupracují i s dalšími státními orgány. Mezi státní orgány řadíme soudy, Úřad práce ČR, Policii ČR, státní zastupitelství, probační a mediační služby (Matoušek, 2016, s. 55). V kontextu rodičovského sporu jde zejména o spolupráci s policií, která spočívá ve výměně informací mezi policií a OSPOD o rodinných poměrech dítěte.

V následujícím textu budou popsána specifika pomáhajících profesionálů a sociálních služeb pro rodiny s dětmi, které intervnují v rodičovských sporech.

2.4.1 Multidisciplinární spolupráce s poskytovateli sociálních služeb dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů

Sociální poradenství upravuje § 37, zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů. Dělí poradenství na základní a odborné poradenství. Základní sociální poradenství poskytují veškeré sociální služby.

„Odborné sociální poradenství je poskytováno se zaměřením na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin osob v občanských poradnách, manželských a rodinných poradnách, poradnách pro seniory, poradnách pro osoby se zdravotním postižením, poradnách pro oběti trestných činů a domácího násilí a ve speciálních lůžkových zdravotnických zařízeních hospicového typu; zahrnuje též sociální práci s osobami, jejichž způsob života může vést ke konfliktu se společností.“ (§ 37, zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů).

Odborné sociální poradenství pro rodiče v rodičovském sporu poskytují zařízení sociálních služeb, kterými jsou sociální poradny. Konkrétně se jedná o manželské a rodinné poradny, občanské poradny a poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí. Tyto poradny mohou rodičům i dětem nabídnout mimo odborné sociální poradenství také psychologické poradenství a různé formy terapií (Brzobohatý, Cirbusová & Rogalewiczová, 2015, s. 39).

Setkání rodičů s psychologem v sociálních poradnách může být doporučeno či nařízeno rodičům ze strany sociálních pracovníků OSPOD, případně rozhodnutím soudu. Odborná poradenská pracoviště mohou nabídnout jinou škálu metod práce s rodinou než OSPOD či soud. OSPOD je zaměřen především na hájení zájmů dětí a není zde tedy tak široký prostor pro práci s rodiči. Odborná poradenská pracoviště, jimiž jsou zmiňované sociální poradny, mohou rodičům poskytnout prostor k projevení jejich obav, pocitů a umožnit vzájemné vyjednávání mezi rodiči. Práce psychologa s rodiči může vést také k nastavení komunikace mezi rodiči, bez které se výkon rodičovských rolí neobejde (Matoušek & Uhlíková, 2005, s. 70).

Služby azylových domů upravuje § 57 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. *„Azylové domy poskytují pobytové služby na přechodnou dobu osobám v nepříznivé sociální situaci spojené se ztrátou bydlení. Poskytuje základní činnosti spočívající v poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy, poskytnutí ubytování a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.“* (§ 57 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů).

V případě rodičovského sporu, který vyústí např. v násilné jednání jednoho z rodičů vůči druhému, může poškozený rodič využít služeb

azylového domu pro matky s dětmi. Sociální pracovník OSPOD v těchto případech rodičům zprostředkovává kontakty na azylové domy, případně může dopomoci rodičům s vyplněním potřebných formulářů pro přijetí do azylového domu.

Jak je naznačeno výše, v některých extrémních případech rodičovského sporu se může mezi rodiči objevit i násilné jednání.

Matoušek (2015, s. 63) hovoří o tom, že násilí mezi rodiči může vzniknout jako důsledek rozvodu, jehož délka trvání je individuální. Někdy může skončit rozvodem, jindy může přetrvávat i poté. Jestliže sociální pracovník OSPOD identifikuje v rodině násilí, může doporučit služby intervenčního centra. Podstata těchto služeb je upravena v § 60a zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Intervenční centrum klientům poskytuje sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv a jiných zájmů. Konkrétně se může jednat o pomoc s vyhledáváním nového bydlení, pomoc s vyřízením sociálních dávek či zprostředkování psychologické pomoci. Intervenční centrum může poskytovat i pobytové služby. Zákon také poukazuje na interdisciplinární spolupráci intervenčních center s orgány veřejné správy, zejména s OSPOD a policií. V případě, že policie vykáže osobu (rodiče) ze společného obydlí, informuje o tom intervenční centrum a zároveň příslušný OSPOD. Intervenční centrum je povinno nejpozději do 48 hodin od doručení úředního záznamu o vykázání kontaktovat rodiče, který byl označen za ohroženou osobu a nabídnout mu pomoc. Stejně tak OSPOD začíná s rodinou spolupracovat, neboť pokud je takovému jednání přítomno dítě, je podle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, považováno za dítě ohrožené.

Sociálně aktivizační služby upravuje § 65 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Tyto služby jsou zaměřeny na rodiny s dětmi. Jedná se o „*terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace, kterou rodiče nedokážou sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje.*“ (§ 65 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů).

Tyto služby může rodičům opět zprostředkovat sociální pracovník OSPOD, a to v případě, že rodiče potřebují např. podpořit s péčí o dítě po rozchodu rodičů (může se jednat o pomoc s osvojením výchovných přístupů u dříve méně angažovaného rodiče), potřebují poskytnout základní poradenství či zprostředkovat psychologickou pomoc. Za krizovou situaci může být opět považováno domácí násilí, které se v rodině před rozchodem rodičů vyskytovalo. Výhodou této služby je, že může být poskytována v přirozeném prostředí rodiny, tedy v místě jejich domova.

V rámci některých sociálních služeb může být rodičům poskytována mediace. Mediace není samostatnou sociální službou, kterou by definoval zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, ale jednou z metod práce s rodinou (Brzobohatý, Cirbusová & Rogalewiczová, 2015, s. 39). Mediátor vstupuje do konfliktu rodičů zpravidla tehdy, když rodiče nejsou schopni situaci řešit vlastními silami z důvodu narušené komunikace. Účelem mediace má být pokus o smírné řešení konfliktu za pomoci využití speciálních mediačních technik, které jsou zaměřeny na podporu komunikace mezi stranami konfliktu. Cílem mediace má být sepsání funkční dohody. Do procesu mediace může být

zapojeno za určitých podmínek i samotné dítě. S tím jsou však spojena některá dilemata, např. zda se nejedná o nadměrné zatěžování dítěte (Brzobohatý, 2015, s. 110-123). Mediace využívaná v oblasti řešení rodičovských konfliktů se nazývá rodinnou mediací, jejímž cílem je uspořádat poměry rodičů a dětí, neboť dobrá adaptace dětí na rozpad rodiny je závislá na nízké míře konfliktů mezi rodiči. Oblasti řešené v rámci mediace mohou být zaměřeny na to, kdo z rodičů bude pečovat o dítě, jakým způsobem se bude podílet na péči druhý rodič, v jakém rozsahu se bude druhý rodič vídat s dětmi a mnohé další otázky, které se týkají péče o děti (Holá, 2011, s. 193).

Sociální pracovník OSPOD při práci s rodinou na základě jejich individuálních potřeb vyhodnocuje, která z nabízených služeb by byla v konkrétním případě nejvhodnější. Rodinnou mediaci sociální pracovník OSPOD může taktéž rodičům zprostředkovat. Jak již bylo zmíněno v kapitole, která se věnovala intervencím sociálního pracovníka OSPOD podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, rodičům může být mediace i nařízena ze strany OSPOD. Také soud je oprávněn k tomu rodičům nařídit setkání s mediátorem.

2.4.2 Další intervenující odborníci v opatrovnickém sporu

Pokud se rodičům nepodaří uzavřít dohodu ohledně zajištění péče o děti ani za pomoci sociálního pracovníka, mediátora či využití odborných poradenských služeb, může být na základě rozhodnutí soudu nařízeno vypracování znaleckého posudku nejčastěji z oboru psychologie. V oblasti rodičovského sporu je znalecký posudek často zaměřován na otázky posouzení osobností rodičů, míry rodičovských

kompetencí, posouzení vzájemných vztahů rodičů a dětí, vyjádření se k rozsahu styku a jiných potřebných otázek, které jsou důležité pro rozhodnutí soudu. Soudní znalec z oboru psychologie mimo studium soudního spisu provede psychologické vyšetření rodičů a samotných dětí. Vypracovaný znalecký posudek je poté předložen soudu jako jeden z důkazů, na základě kterého soud o úpravě poměrů mezi dětmi a rodiči rozhoduje (Matoušek & Pavlát, 2015, s. 135-141). Na základě profesních zkušeností mohu podotknout, že soud nařídí vypracování znaleckého posudku pouze v odůvodněných případech, neboť jde o velmi časově náročný úkon. Na znalecké posudky se může čekat i několik měsíců.

Rodiče mají možnost využít právních služeb a mimosoudní dohodu případně návrh k soudu na úpravu poměrů k dětem sepsat u právního zástupce. Právní zástupce rodiče poučí o právech a povinnostech a může rodiče zastupovat u samotného soudního jednání (Löblová, 2015, s. 159-170).

Znalce z oboru psychologie ani právního zástupce sociální pracovník OSPOD rodičům nezprostředkovává. Vypracování znaleckého posudku nařizuje soud a sociální pracovník OSPOD v roli kolizního opatrovníka může vypracování znaleckého posudku pouze navrhnout v rámci soudního jednání jako doplnění dokazování. Právní zástupce si rodiče sjednávají z vlastní iniciativy. Avšak i přesto považuji za důležité zmínit znalce a právní zástupce jako další odborné pracovníky, kteří sehrávají důležitou roli v dlouhodobém opatrovnickém sporu rodičů.

Na závěr shrnu teoretickou část, ve které je uvedeno, že rodina je jednou z nejdůležitějších sociálních skupin ve společnosti. Členové rodiny se vzájemně ovlivňují. Rozchod rodičů často negativně naruší vztah mezi rodiči, což se může následně neblaze odrazit na samotných dětech.

V teoretické části byly popsány dopady dlouhodobého opatrovnického sporu rodičů na děti a jejich budoucí život a sociální vztahy. V těchto případech je sociální pracovník dle zákona oprávněn a povinen intervenovat a přispět tak ke zmírnění negativních dopadů rodičovského sporu na vývoj nezletilých dětí. Dále byla vymezena činnost sociálních pracovníků OSPOD v opatrovnických sporech. Stěžejní činností sociálního pracovníka je preventivní a poradenská činnost, která je směřována na rodiče. Sociální pracovník spolupracuje nejen s rodinou, ale i s širším okolím dítěte, např. mateřskými školami, základními školami, lékaři. V odůvodněných případech může sociální pracovník rodičům uložit výchovná opatření nebo zvolit opatření na ochranu dítěte. Na řešení rodičovského konfliktu se dále podílí ostatní profesionálové a odborníci působící v sociálních službách, např. mediátoři, psychologové. Využít lze i specializovaných sociálních služeb intervenčního centra, azylových domů, sociálně-aktivizačních služeb. Sociální pracovník OSPOD může rodičům doporučit a zprostředkovat služby výše uvedených odborníků. Výzkumným cílem této bakalářské práce je zjistit, jaké konkrétní intervence jsou ze strany sociálních pracovníků OSPOD MěÚ Blansko v dlouhodobém opatrovnickém sporu využívány. Výzkum bude zaměřen nejen na intervence, které vymezuje zákon, ale i na zprostředkování intervencí z řad ostatních odborníků. Následuje empirická část bakalářské práce, kde je popsána strategie výzkumného šetření.

EMPIRICKÁ ČÁST

3. VÝZKUM

Empirická část práce navazuje na část teoretickou, kde jsou vymezeny jednotlivé intervence sociálních pracovníků OSPOD, které jsou využívány v dlouhodobém opatrovnickém sporu. S ohledem na cíl výzkumu jsem zvolila formu kvantitativního výzkumu a jako techniku sběru dat využiji obsahovou analýzu dokumentů. Bližší definice strategie kvantitativního výzkumu, zvolené metody a techniky sběru dat jsou představeny v následujícím textu.

3.1 Kvantitativní výzkum a technika sběru dat

Výzkumným cílem této bakalářské práce je zjistit, jaké intervence volí sociální pracovníci OSPOD MěÚ Blansko v rodinách, které se nacházejí v dlouhodobém opatrovnickém sporu. Předmětem výzkumu jsou tedy intervence sociálního pracovníka OSPOD v dlouhodobém opatrovnickém sporu.

Jako techniku sběru dat jsem zvolila obsahovou analýzu spisové dokumentace. Obsahová analýza dokumentů bývá definována jako objektivní, kvantitativní analýza sdělení jakéhokoliv druhu (Disman, 2002, s. 131).

Pro účel výzkumného šetření bude analyzována spisová dokumentace nezletilých dětí, která je označena jako Om, neboli ochrana mládeže. Jestliže je zahájeno řízení o úpravě výkonu rodičovské odpovědnosti je na odbor sociálně-právní ochrany dětí doručeno ze soudu usnesení o jmenování Města Blansko kolizním opatrovníkem nezletilých dětí (zastupuje sociální pracovník OSPOD), předvolání k soudnímu jednání a návrh rodiče či rodičů. Na základě těchto dokumentů je založena spisová dokumentace nezletilého

dítěte, případně nezletilých dětí jako sourozenců. Spis bývá označen značkou Om, pořadovým číslem, kdy byl spis založen a za lomítkem bývá označen rok založení. Spisy založené v jednom roce jsou zaznamenávány do rejstříku pro daný rok. V rejstříku je tedy zaznamenáno pořadové číslo, datum, kdy byl spis založen, jméno, příjmení a datum narození nezletilých dětí, jejich trvalé bydliště, důvod založení spisu, důvod a datum vyřazení spisu (příloha č. 2).

Spisová dokumentace (Om) o výkonu sociálně-právní ochrany dětí na MěÚ Blansko obsahuje zejména přehled dokumentů uložených ve spise, předvolání, usnesení a návrh rodičů, dále vyhodnocení situace dítěte, individuální plán ochrany dítěte, protokoly z jednání případové konference, osobní údaje dětí a jejich rodičů, záznamy o šetřeních v rodině, záznamy o návštěvách v rodině, záznamy o jednání s rodiči nebo jinými osobami, korespondenci mezi rodiči a OSPOD, vyjádření soudům a jiným státním orgánům, znalecké posudky, vyjádření odborníků, zprávy o dítěti ze školských a zdravotnických institucí, úřední záznamy od policie, rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení a správních orgánů, rozsudky a protokoly z jednání u soudů, podané návrhy a podněty soudu (Městský úřad Blansko, Standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí, standard č. 12b).

Vedení spisové dokumentace na OSPOD MěÚ Blansko upravuje zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů a prováděcí předpis MPSV č.j. 21-12242/2000 ze dne 15.03.2000.

Obsahová analýza spisové dokumentace zdůrazňuje spolehlivost a validitu získaných výsledků v souladu s principy kvantitativních postupů (Hendl, 2017, s. 230).

Výhodou kvantitativní obsahové analýzy je, že výzkumník analyzuje hotové a neměnné dokumenty. Z toho vyplývá, že mají zkoumaná data stále stejnou formu a lze je opakovaně analyzovat, což zaručuje jejich spolehlivost. Při využití této techniky sběru dat je nutné si zvolit výzkumnou otázku. Obvykle je také potřeba zredukovat množství textu, který bude výzkumník analyzovat (Hendl 2017, s. 230-233).

Tomuto požadavku dokumentace, která je pro výzkum bakalářské práce využita, plně vyhovuje, neboť jde o dokumentaci, která již byla vytvořena v rámci sociální práce s rodinou na MěÚ Blansko.

V následující podkapitole je vymezena hlavní výzkumná otázka a dílčí výzkumné otázky. U jednotlivých dílčích výzkumných otázek je také uvedeno, které konkrétní dokumenty jsou v rámci výzkumného šetření zkoumány, čímž je redukováno množství spisové dokumentace tak, aby bylo možné zodpovědět výzkumné otázky.

3.2 Hlavní výzkumná otázka a dílčí výzkumné otázky

V návaznosti na cíl práce byla vyvozena hlavní výzkumná otázka, která zní: *„Jaké intervence volí sociální pracovníci OSPOD MěÚ Blansko v rodinách, které se nacházejí v dlouhodobém opatrovnickém sporu?“*

V teoretické části bakalářské práce jsou vymezeny intervence sociálních pracovníků podle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů na intervence preventivní a poradenské a intervence nařízené ze strany OSPOD (ve správním řízení), tzv. výchovná opatření a opatření na ochranu dítěte. Z této teoretické části je vyvozena **dílčí výzkumná otázka č. 1**, která zní: *„Jaké konkrétní intervence volí sociální pracovníci OSPOD MěÚ Blansko v dlouhodobém opatrovnickém sporu?“*

A dílčí výzkumná otázka č. 2: *„V jakém poměru jsou využívány intervence preventivní a poradenské ve srovnání s nařízenými intervencemi a jsou využívána opatření na ochranu dítěte?“*

Aby bylo možné zodpovědět dílčí výzkumnou otázku č. 1 a dílčí výzkumnou otázku č. 2, byly ve spisové dokumentaci sledovány tyto dokumenty:

- protokoly o jednání s matkou,
- protokoly o jednání s otcem,
- protokoly o jednání s oběma rodiči,
- záznamy z pohovoru s dítětem,
- záznamy z telefonních hovorů s matkou,
- záznamy z telefonních hovorů s otcem,
- záznamy ze sociálního šetření u matky,

- záznamy ze sociálního šetření u otce,
- záznamy ze sociálního šetření ve společné domácnosti rodičů,
- zápisy z případové konference,
- individuální plán ochrany nezletilého dítěte,
- mimosoudní dohody rodičů sepsané na OSPOD,
- žádosti o zprávu ze školských zařízení,
- žádosti o zprávu od lékařů.

Pro zodpovězení dílčí výzkumné otázky č. 2 byly ve spisové dokumentaci vyhledávány dokumenty o rozhodnutí správního orgánu (OSPOD) o uložení výchovného opatření. Každý typ výchovného opatření byl zaznamenán v záznamovém archu zvlášť. Sledovány byly tyto dokumenty:

- Rozhodnutí správního orgánu o uložení povinnosti rodičům využít odborných poradenských služeb podle § 12, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.
- Rozhodnutí správního orgánu o uložení napomenutí podle § 13, odst. 1, písmene a), zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.
- Rozhodnutí správního orgánu u stanovení dohledu podle § 13, odst. 1, písmene b), zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.
- Rozhodnutí správního orgánu o uložení omezení podle § 13, odst. 1, písmene c), zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.
- Rozhodnutí správního orgánu o uložení povinnosti podle § 13, odst. 1, písmene d), zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

V teoretické části bakalářské práce je zmíněno, že pokud spor mezi rodiči neblaze ovlivňuje vývoj nezletilého dítěte, je podle § 6, zákona SPOD takové dítě považováno za ohrožené a v této souvislosti je intervence ze strany sociálního pracovníka podrobně vyhodnotit situaci dítěte a na základě tohoto vyhodnocení zpracovat individuální plán ochrany nezletilého dítěte a průběžně ho hodnotit. V některých případech opatrovnického sporu, ačkoliv trvá více než 6 měsíců, může být považována za dostačující intervenci dlouhodobě poskytovaná poradenská činnost ze strany OSPOD nebo ostatních odborníků a nemusí tedy dojít k tomu, že je dítě ohroženo. Zda se v konkrétním případě jedná o ohrožené dítě, je na individuálním posouzení situace ze strany daného sociálního pracovníka OSPOD. Na základě svých profesních zkušeností se domnívám, že individuální plán ochrany nezletilého dítěte je ze strany sociálních pracovníků OSPOD MěÚ Blansko v dlouhodobých opatrovnických sporech využíván zřídka. **Dílčí výzkumná otázka č. 3** zní: *„Kolik nezletilých dětí je v dlouhodobém opatrovnickém sporu považováno za děti ohrožené podle § 6 zákona SPOD v poměru k celkovému počtu dětí nacházejících se v dlouhodobém opatrovnickém sporu rodičů?“*

Pro zodpovězení dílčí výzkumné otázky č. 3 byl do záznamového archu zapisován počet dětí, pro které je spisová dokumentace vedena. Dále byl zaznamenáván počet dětí, které byly označeny za ohrožené a počet individuálních plánů ochrany dětí.

Jak vyplývá z teoretické části, opatrovnické spory jsou řešeny za pomoci odborníků z různých odvětví, jedná se tedy o multidisciplinární řešení rodičovského sporu. Sociální pracovník OSPOD bývá často tím, kdo intervence ze stran ostatních odborníků rodičům a jejich dětem zprostředkovává. V praxi se jedná především o zprostředkování odborných poradenských služeb, služeb mediátora a dalších sociálních služeb. Vypracování znaleckého posudku nařizuje soud a právní služby

si vyhledávají samotní rodiče. Vzhledem k tomu, že se v těchto dvou případech nejedná o zprostředkované intervence ze strany sociálního pracovníka OSPOD, nejsou zahrnuty do výzkumné otázky. **Dílčí výzkumná otázka č. 4** tedy směřuje k multidisciplinárnímu řešení rodičovské sporu, která zní: *„Jaké konkrétní odborné poradenské služby a sociální služby jsou rodičům ze strany sociálních pracovníků OSPOD MěÚ Blansko doporučovány při řešení opatrovnického sporu a s jakými službami rodiče reálně spolupráci zahájí?“*

Pro zodpovězení **dílčí výzkumné otázky č. 4** byly ve spisové dokumentaci sledovány následující dokumenty:

- protokoly o jednání s rodiči,
- záznamy z telefonních hovorů s rodiči,
- záznamy ze sociálního šetření v domácnosti,
- individuální plány ochrany dítěte,
- zápisy z případových konferencí,
- zprávy z odborných pracovišť o spolupráci rodičů.

V těchto dokumentech bylo sledováno, jaké konkrétní služby jsou ze strany sociálních pracovníků na MěÚ Blansko rodičům doporučovány, a získaná data byla zapisována do záznamového archu výzkumného šetření. Současně bylo z těchto dokumentů zaznamenáno, s jakými odbornými službami rodiče navázali spolupráci.

3.3 Výzkumný soubor

Nejprve bylo mým záměrem filtrovat do výzkumného vzorku rodiny, kde již soud jednou pravomocně rozhodl a stále mezi rodiči přetrvávaly konflikty. Nicméně, než soud dospěje k prvnímu pravomocnému rozhodnutí, může uplynout doba i více než jednoho roku. Jestliže se rodiče nacházejí

v opatrovnickém řízení a nepodaří se jim uzavřít dohodu o péči, nacházejí se ve sporu, který může vyřešit např. jedno setkání s mediátorem. V takových případech bývá soudem rozhodnuto přibližně do šesti měsíců, přičemž jde o krátkodobý spor, kdy se za pomoci krátkodobé spolupráce s odborníky podaří rodičům dospět k dohodě. Na základě těchto poznatků, které vycházejí z mých profesních zkušeností sociální pracovnice OSPOD MěÚ Blansko, jsem definovala dlouhodobý opatrovnický spor jako spor rodičů, který přetrvává déle než šest měsíců. Výzkumná data byla získána ze spisové dokumentace nezletilých dětí, která byla založena v roce 2020 a důvodem založení spisové dokumentace bylo kolizní opatrovnictví ve věci péče, styku a výživného. Rok 2020 jsem zvolila proto, že zvolené intervence sociálních pracovníků v této době vycházejí z nabídky aktuálně dostupných odborných služeb a jsou v souladu i s aktuálními postupy pracovníků OSPOD MěÚ Blansko.

3.4 Sběr dat

Výzkumný soubor byl získán z rejstříku Om, který byl založen v roce 2020. Tento rejstřík obsahuje seznam spisů, které byly založeny za období od 01.01.2020 do 31.12.2020 na OSPOD MěÚ Blansko. Jelikož tento rejstřík obsahuje i spisy, které se dotýkají jiných oblastí sociálně-právní ochrany dětí, jako je náhradní rodinná péče a činnost kurátora pro děti a mládež, vytvořila jsem tabulku, do které byly zaznamenány pouze spisy založené z důvodu kolizního opatrovnictví nezletilých dětí ve věci péče, styku a výživného. Do této tabulky bylo zaznamenáno pořadí spisu, datum založení spisu, značka spisu Om, počet dětí, pro které byl spis založen, důvod založení spisu, stav spisu (aktivní, vyřazen), důvod vyřazení, datum nabytí právní moci rozsudku, aktivní doba spisu. Veškeré uvedené údaje byly získány z rejstříku Om pro rok 2020 vyjma dat o nabytí právní moci rozsudků a aktivní doby spisů. Tato data jsem získala ze spisů, které již byly v archivu (vyřazené

spisy), a ze spisů, které byly v kartotéce (aktivní spisy). Data, kdy u jednotlivých spisů nabyl rozsudek právní moci, byla zjišťována z každého spisu zvlášť. Aktivní doba spisu představuje časově vymezenou dobu od data založení spisu po poslední úkon učiněný ve spise. Tímto způsobem byly vyřazeny spisy rodin, ve kterých sociální práce probíhala kratší dobu než šest měsíců a byl získán výzkumný soubor spisů odpovídající výše uvedeným kritériím dlouhodobého opatrovníckého sporu.

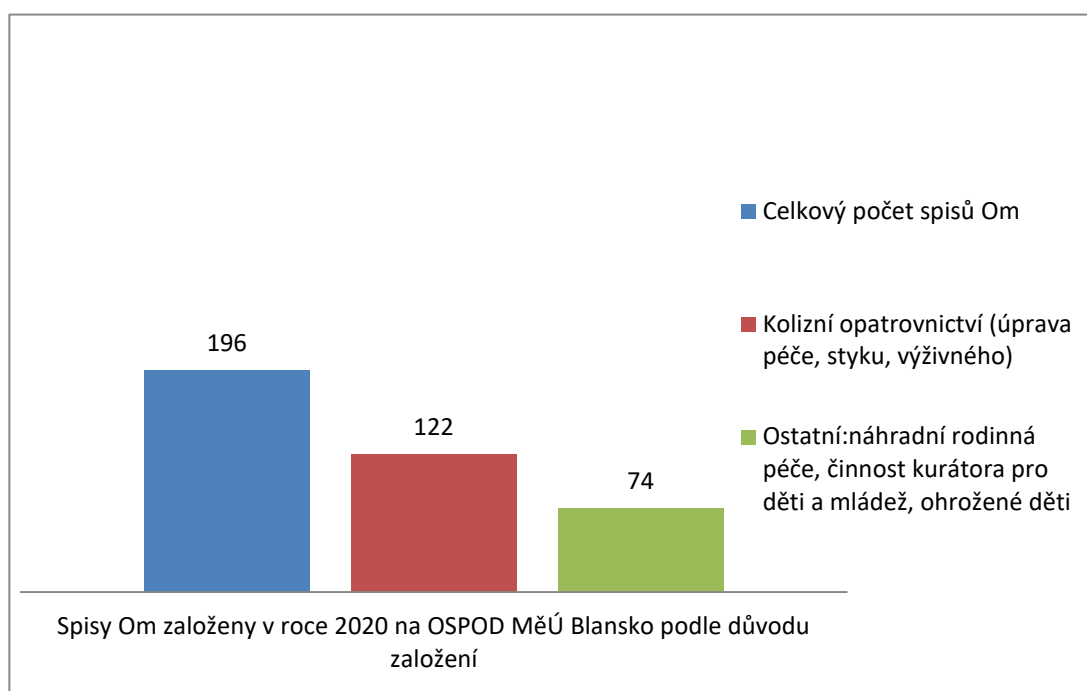
Pro získání potřebných dat ze spisové dokumentace jednotlivých spisů byl vytvořen záznamový arch, do kterého byly pomocí čárkovací metody zaznamenávány intervence sociálních pracovníků OSPOD MěÚ Blansko. Pro zaznamenávání dat z každého spisu byl využit jeden záznamový arch. Podoba záznamového archu byla koncipována na základě hlavní výzkumné otázky a dílčích výzkumných otázek (příloha č. 3). Každý spis byl v záznamovém archu označen pořadovým číslem. Pořadové číslo bylo určeno na základě data založení spisu, tedy chronologicky podle data založení od nejstaršího spisu. Následně byly vytvořeny tři souhrnné záznamové archy. Do těchto archů byla zanesena všechna data získaná ze 17 záznamových archů. Do jednoho záznamového archu byla zaznamenána data, která se týkala preventivních a poradenských intervencí. Do druhého archu byla zaznamenána data o nařízených intervencích a do třetího záznamového archu byla zaznamenána data, která se týkala multidisciplinární spolupráce (viz příloha č. 4, 5, 6).

3.5 Analýza dat

Z rejstříku Om pro rok 2020 bylo zjištěno, že na OSPOD MěÚ Blansko bylo v roce 2020 založeno 196 spisů pro 281 nezletilých dětí. Město Blansko bylo ve 122 případech ustanoveno kolizním opatrovníkem 193 nezletilých dětí pro soudní řízení ve věci úpravy péče, styku a výživného. Zbýlých 74 spisů bylo

založeno z důvodu výkonu sociálně-právní ochrany dětí v oblastech náhradní rodinné péče, kurátora pro děti a mládež a v souvislosti s ohroženými dětmi (týranými, zanedbávanými či sexuálně zneužívanými). Z těchto získaných dat vyplývá, že opatrovnická agenda tvořila v roce 2020 největší podíl náplně práce sociálních pracovníků OSPOD MěÚ Blansko.

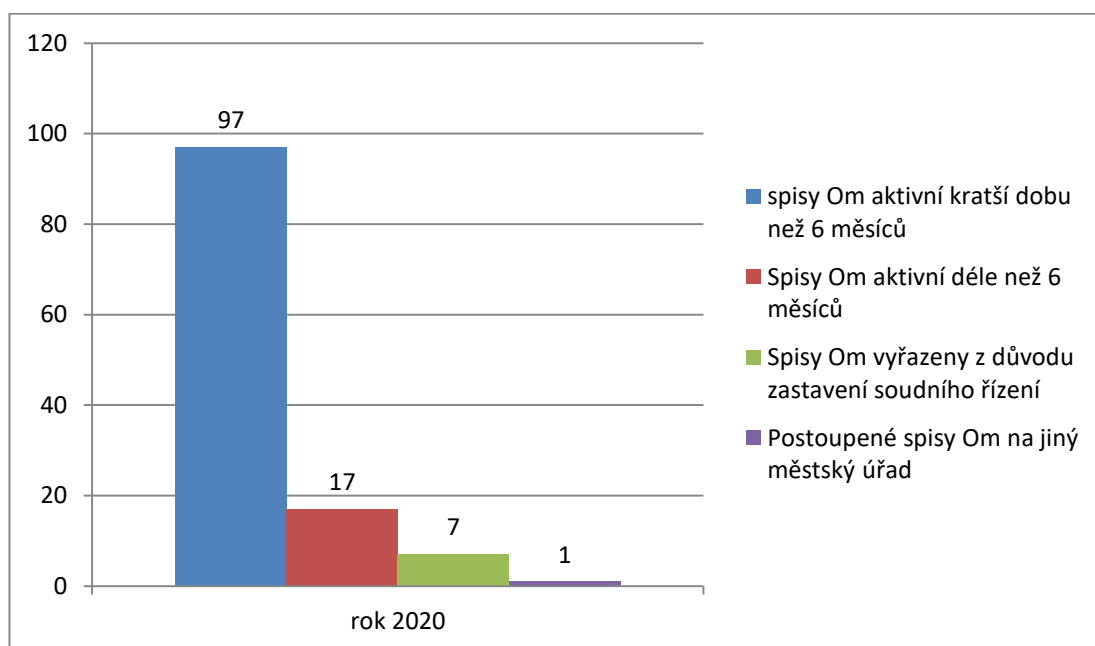
Graf č. 1 představuje počet spisů založených z důvodu ustanovení Města Blansko kolizním opatrovníkem nezletilých dětí pro soudní řízení ve věci úpravy péče, styku a výživného k celkovému počtu spisů založených za rok 2020 a k počtu založených spisů k ostatním agendám OSPOD.

Ze 122 spisů, které se týkaly kolizního opatrovnictví ve věci úpravy péče, styku a výživného k nezletilým dětem, bylo sedm spisů vyřazeno z důvodu zastavení soudního řízení, dále byl jeden spis postoupen jinému městskému úřadu a 97 spisů bylo vyřazeno z důvodu nabytí právní moci rozsudku v čase kratším než šest měsíců od založení spisové dokumentace. Zbýlých 17 spisů tvoří rodiny, které se nacházejí v dlouhodobém opatrovnickém sporu.

Z toho ve 13 rodinách byl vydán rozsudek Okresního soudu v Blansku. Proti třem rozsudkům z 13 si jeden z rodičů podal odvolání a rozhodoval odvolací soud, kterým je Krajský soud v Brně. Ve zbývajících čtyřech rodinách soudní proces stále trvá, z toho se u jedné rodiny čeká na vypracování znaleckého posudku.

Graf č. 2 představuje počet spisů založených v roce 2020 z důvodu kolizního opatrovnictví ve věci péče, styku, výživného podle aktivní doby spisu.

V rámci preventivních a poradenských intervencí bylo v 17 rodinách v dlouhodobém opatrovnickém sporu učiněno celkově 383 úkonů.

Největší počet úkonů připadal na telefonní hovory s rodiči v celkovém počtu 207 telefonátů. Z obsahů záznamů telefonních hovorů bylo zjištěno, že se jednalo o poskytování poradenství rodičům, některé záznamy z telefonátů se týkaly domluvy termínů osobního jednání s rodiči na OSPOD MěÚ Blansko. Častěji sociální pracovníci jednají s rodiči v prostorách úřadu, nežli v jejich domácnostech. O tom svědčí počet sepsaných protokolů o osobním jednání s rodiči v celkovém počtu 81 a počet provedených sociálních šetření v počtu 31 záznamů ze sociálního šetření v rodině.

V rámci sociální práce s rodinami v dlouhodobém opatrovnickém sporu nebyla sociálními pracovníky uspořádána žádná případová konference. Sociální pracovníci vytvořili s rodiči celkem osm mimosoudních dohod. Z toho dvě mimosoudní dohody připadaly na jednu rodinu. Zbývajících šest mimosoudních dohod připadalo na šest rodin. Celkem se tedy podařilo uzavřít mimosoudní dohodu v sedmi rodinách z celkem 17 zkoumaných rodin.

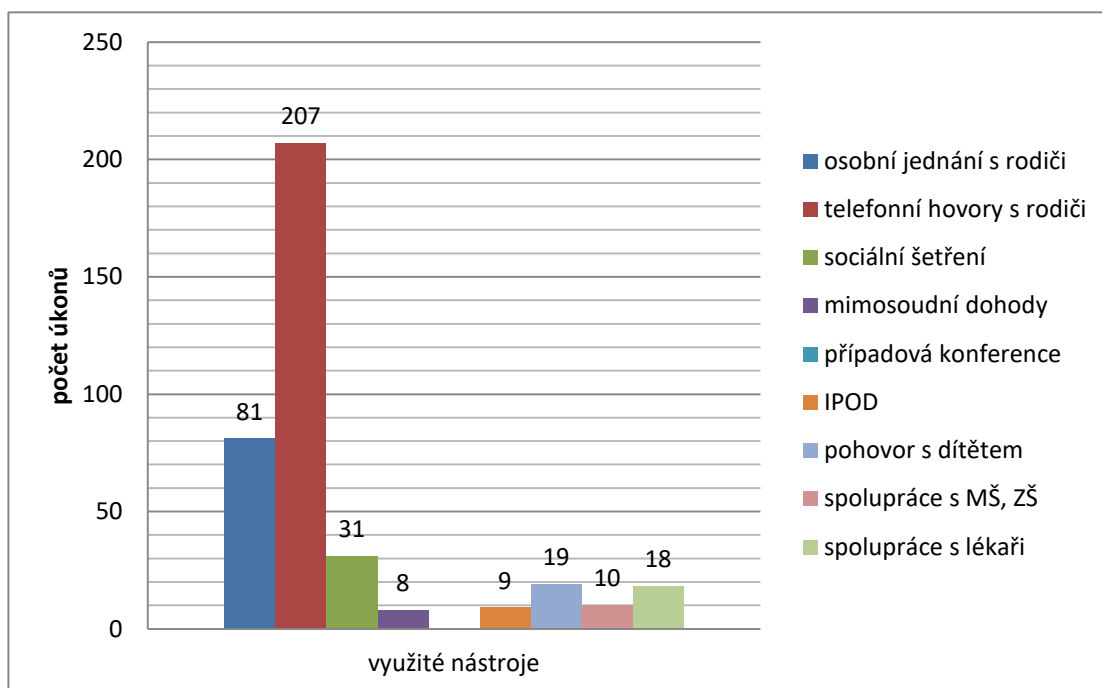
Z toho vyplývá, že mimosoudní dohodu rodičů se podařilo sociálním pracovníkům OSPOD MěÚ Blansko ve sledovaném období zprostředkovat v méně než polovině případů.

V dlouhodobém opatrovnickém sporu se nachází za sledované období na OSPOD MěÚ Blansko 27 nezletilých dětí. S 14 nezletilými dětmi byl proveden pohovor a s 13 nezletilými dětmi pohovor proveden nebyl. Nekonání pohovoru bylo zdůvodněno nízkou rozumovou vyspělostí dítěte.

Celkově sociální pracovníci učinili 19 pohovorů z celkového počtu 14 nezletilých dětí, se kterými bylo hovořeno. Z toho vyplývá, že s některými dětmi byl pohovor prováděn opakovaně, tedy více než jednou. Jako nástroj byl využit také individuální plán ochrany dítěte, celkem bylo vytvořeno devět individuálních plánů.

V případě dlouhodobého opatrovnického sporu jsou sociálními pracovníky získávány informace od lékařů a školských zařízení. Celkem bylo sociálními pracovníky zažádáno o 18 zpráv od lékařů a 10 zpráv od školských zařízení.

Graf č. 3 představuje využití nástroje a počet účinných úkonů v rámci preventivní a poradenské činnosti sociálních pracovníků OSPOD MěÚ Blansko v rodinách v dlouhodobém opatrovnickém sporu.

Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že sociální pracovníci s rodiči v dlouhodobém opatrovnickém sporu v rámci preventivní a poradenské činnosti provedli celkem 81 osobních jednání. Tato jednání se uskutečnila v kancelářích sociálních pracovníků. Z toho 47 osobních jednání proběhlo s matkami, 23 osobních jednání s otci a 11 osobních jednání s oběma rodiči.

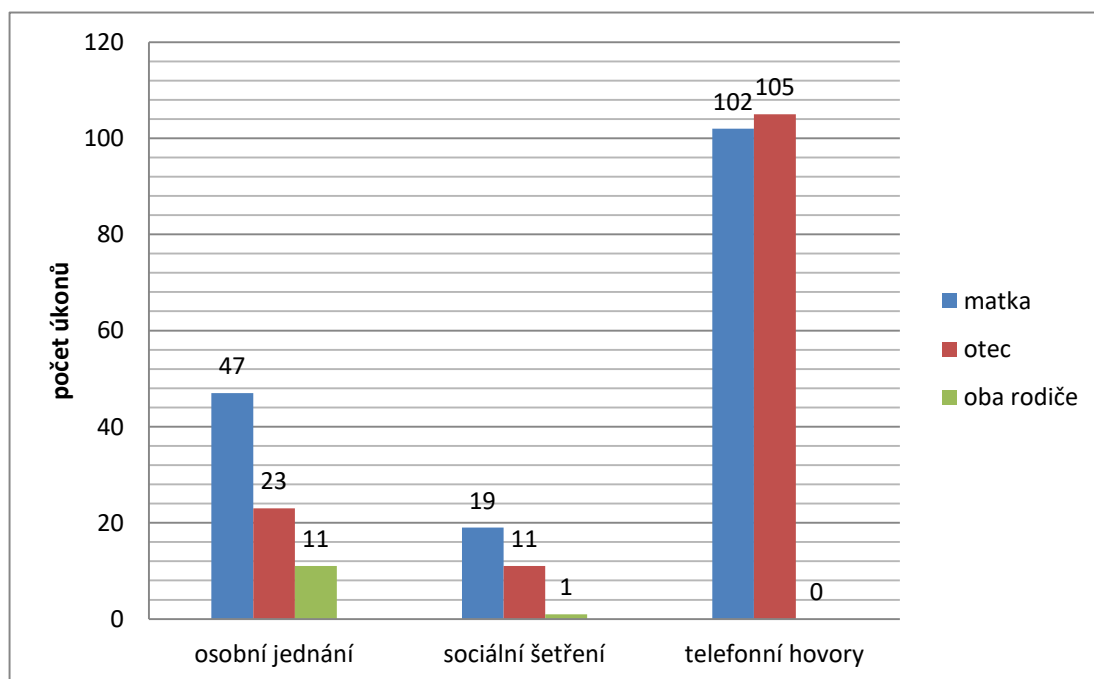
Dále bylo provedeno 19 sociálních šetření v domácnosti matek, 11 sociálních šetření v domácnosti otců a pouze jedno sociální šetření ve společné domácnosti rodičů. Zcela jednoznačně převažuje počet provedených sociálních šetření v oddělených domácnostech, neboť rodiče v 16 zkoumaných rodinách již žili odděleně. Pouze v jednom případě žili rodiče nadále ve společné domácnosti do doby, než bylo soudem rozhodnuto. Z celkového počtu 17 zkoumaných spisů (rodin) ve třech rodinách sociální pracovníci prováděli opakované sociální šetření v domácnosti matky

a ve dvou rodinách opakované sociální šetření v domácnosti otce. Ze záznamů ve spisové dokumentaci bylo zjištěno, že opakovaná sociální šetření byla činěna z důvodu poukazování jednoho z rodičů na nevhodné bytové podmínky druhého rodiče a na nevhodné zacházení s nezletilými dětmi.

Telefonních hovorů bylo provedeno 102 s matkami a 105 s otci.

Z těchto dat vyplývá, že jsou sociální pracovníci v častějším kontaktu s matkami, nežli s otci. Nejméně jsou sociální pracovníci v osobním kontaktu s oběma rodiči zároveň. S rodiči převažuje kontakt telefonický oproti osobnímu.

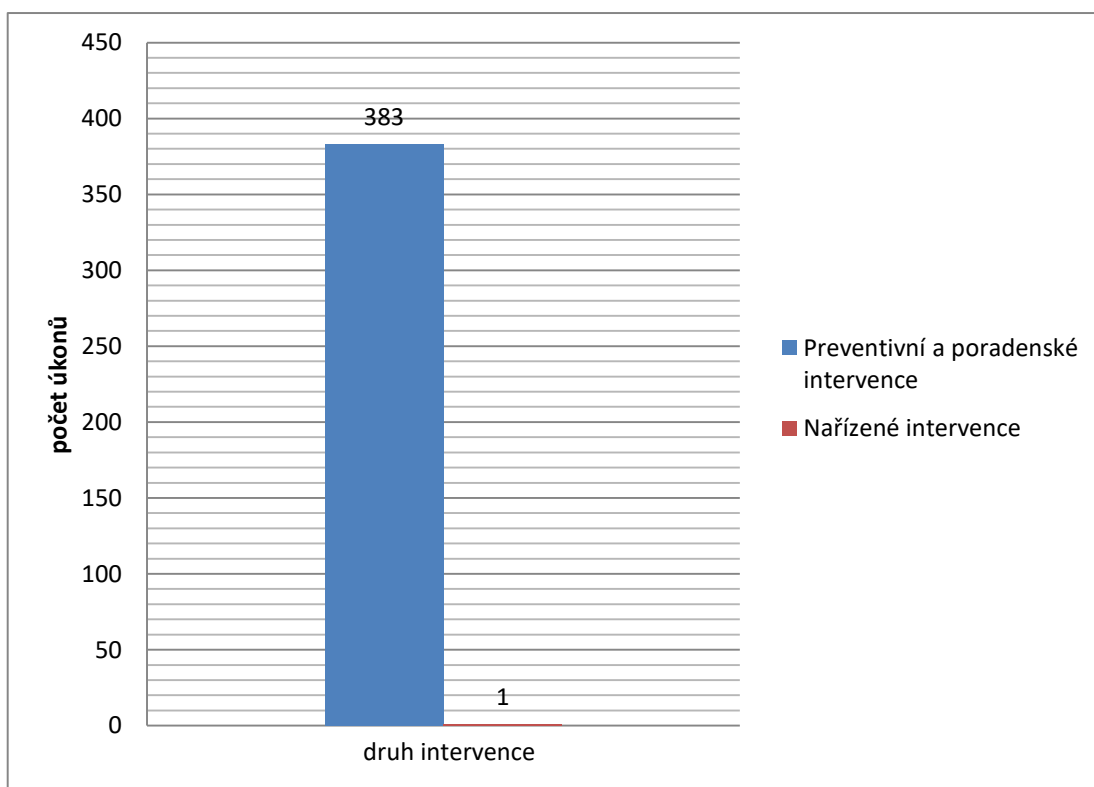
Graf č. 4 představuje počet učiněných úkonů sociálními pracovníky OSPOD MěÚ Blansko ve vztahu k oběma rodičům a ke každému zvlášť.

Na základě získaných dat z analýzy 17 spisů, které byly založeny pro 27 nezletilých dětí, bylo zjištěno, že sociální pracovníci na MěÚ Blansko volí v dlouhodobém opatrovnickém sporu častěji intervence preventivní a poradenské nežli nařízené. V rámci preventivní a poradenské činnosti bylo

učiněno 383 úkonů ze strany sociálních pracovníků. Nařízená intervence byla využita pouze v jednom případě a konkrétně se jednalo o uložení povinnosti rodičům podle § 12, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů využít odbornou poradenskou pomoc v Manželské a rodinné poradně v Brně.

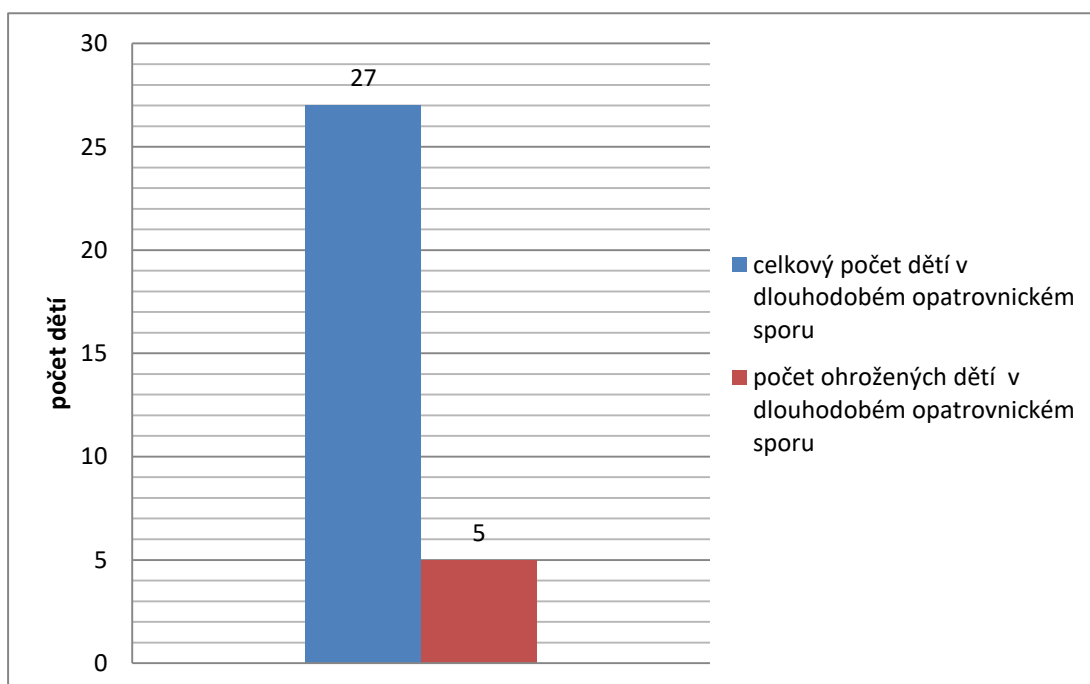
Graf č. 5 představuje počet úkonů sociálního pracovníka OSPOD MěÚ Blansko v oblasti preventivního a poradenského působení k počtu nařízených intervencí v 17 rodinách.

V dlouhodobém opatrovnickém sporu se za sledované období nachází celkem 27 nezletilých dětí. Z toho pět nezletilých dětí bylo označeno sociálními pracovníky za děti ohrožené podle §6, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Pro těchto pět nezletilých dětí bylo vytvořeno devět individuálních plánů ochrany dítěte. U třech nezletilých dětí byly individuální plány vytvořeny opakovaně a pro dvě nezletilé děti připadal na každé z nich jeden individuální plán.

Ze spisové dokumentace bylo zjištěno, že individuální plány ochrany dětí byly zpracovány u nezletilých dětí, u kterých se během opatrovnického sporu rodičů objevily psychosomatické potíže (zvracení, enuretické potíže). Z těchto dat vyplývá, že ve sledovaném období je přibližně každé páté dítě v dlouhodobém opatrovnickém sporu ohrožené vyostřenými vztahy mezi rodiči v takové intenzitě, že se tento stav odráží na jejich psychickém vývoji.

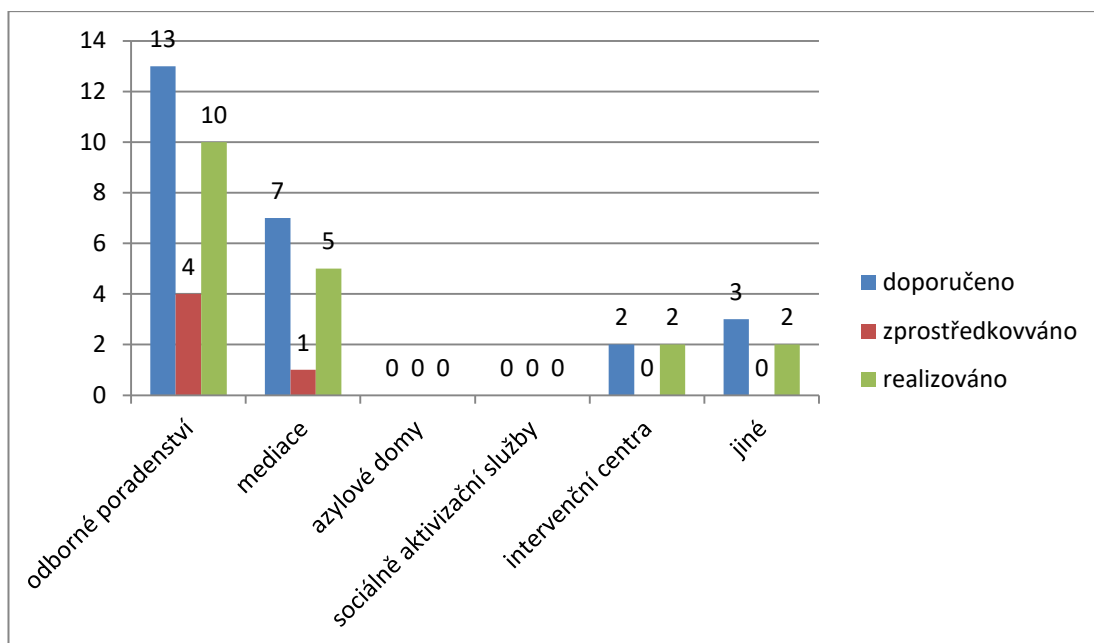
Graf č. 6 představuje celkový počet nezletilých dětí, které se nacházejí v dlouhodobém opatrovnickém sporu ve sledovaném období, a počet nezletilých dětí, které jsou na základě vyhodnocení sociálních pracovníků OSPOD MěÚ Blansko považovány za ohrožené.

Výzkumné šetření bylo také zaměřeno na multidisciplinární spolupráci s ostatními pomáhajícími profesionály. V 17 zkoumaných rodinách nacházejících se v dlouhodobém opatrovnickém sporu byly zaznamenány jednotlivé odborné služby, které byly doporučeny sociálními pracovníky. Ze souhrnu získaných dat bylo zjištěno, že sociální pracovníci doporučili rodičům odborné služby v 16 rodinách ze zkoumaných 17 rodin. V jednom případě nebyly žádné návazné služby doporučeny. Ze spisu bylo zjištěno, že se rodiče neshodli v otázce výživného, o výši výživného rozhodoval odvolací soud. V ostatních rodinách byly doporučovány následující služby:

- Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy v Blansku byla doporučena celkem třináctkrát,
- Mediační centrum v Brně bylo doporučeno celkem sedmkrát,
- Služby Intervenčního centra organizace Spondea v Brně byly doporučeny dvakrát,
- sociálně-aktivizační služby a služby azylových domů nebyly doporučeny,
- jiné: třikrát byla doporučena návštěva klinického psychologa.

Graf č. 7 představuje počet doporučených a zprostředkovaných odborných služeb sociálními pracovníky OSPOD MěÚ Blansko rodičům a počet realizované spolupráce rodičů s konkrétním typem odborné služby.

Dále bylo zjišťováno, kolikrát a jaké odborné služby sociální pracovníci rodičům zprostředkovali, neboli dohodli rodičům termín první schůzky s daným odborným pracovištěm. V Poradně pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy v Blansku dojednali první schůzku rodičům celkem čtyřikrát, ve všech případech rodiče zprostředkovanou schůzku s poradnou absolvovali. Schůzku v Mediačním centru v Brně domluvili sociální pracovníci rodičům jedenkrát, přičemž mediace byla rodičům nařízena ze strany Okresního soudu v Blansku. Ze záznamů ve spisové dokumentaci bylo zjištěno, že odbornou službu sociální pracovníci rodičům zprostředkovali v případech vyostřené komunikace mezi rodiči. V ostatních případech byla ponechávána iniciativa na samotných rodičích.

Z analýzy bylo dále zjištěno, se kterými konkrétními typy služeb rodiče realizovali spolupráci. Nejvíce spolupracovali s Poradnou pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy v Blansku, celkem byla spolupráce navázána desetkrát. Z toho v jednom případě rodiče navázali spolupráci s poradnou

opakovaně. Druhou nejvíce zastoupenou službou, která byla při řešení opatrovnické sporu využívána, byla mediace. Pětkrát byla navázána spolupráce s Mediačním centrem v Brně. Dále dvakrát s intervenčním centrem Organizace Spondea v Brně a dvakrát s klinickým psychologem. Z vlastní iniciativy rodiče navázali jednou spoluprací s mediátorem. Sociální služby azylových domů a sociálně-aktivizačních služeb nebyly sociálními pracovníky rodičům doporučeny ani zprostředkovány, rodiče ani s jednou sociální službou spoluprací nenavázali.

Multidisciplinární spolupráce rodičů s ostatními odborníky byla realizována celkem devatenáctkrát. V 11 případech se jednalo o doporučení či zprostředkování služby sociálními pracovníky OSPOD. V sedmi případech byla spolupráce rodičům nařízena ze strany soudu a v jednom případě rodiče spoluprací navázali z vlastní iniciativy. Zcela jednoznačně rodiče navazují spoluprací s dalšími odbornými pracovníky při řešení jejich rodičovského sporu především na základě doporučení či zprostředkování OSPOD, nežli na základě uložení povinnosti ze strany soudu.

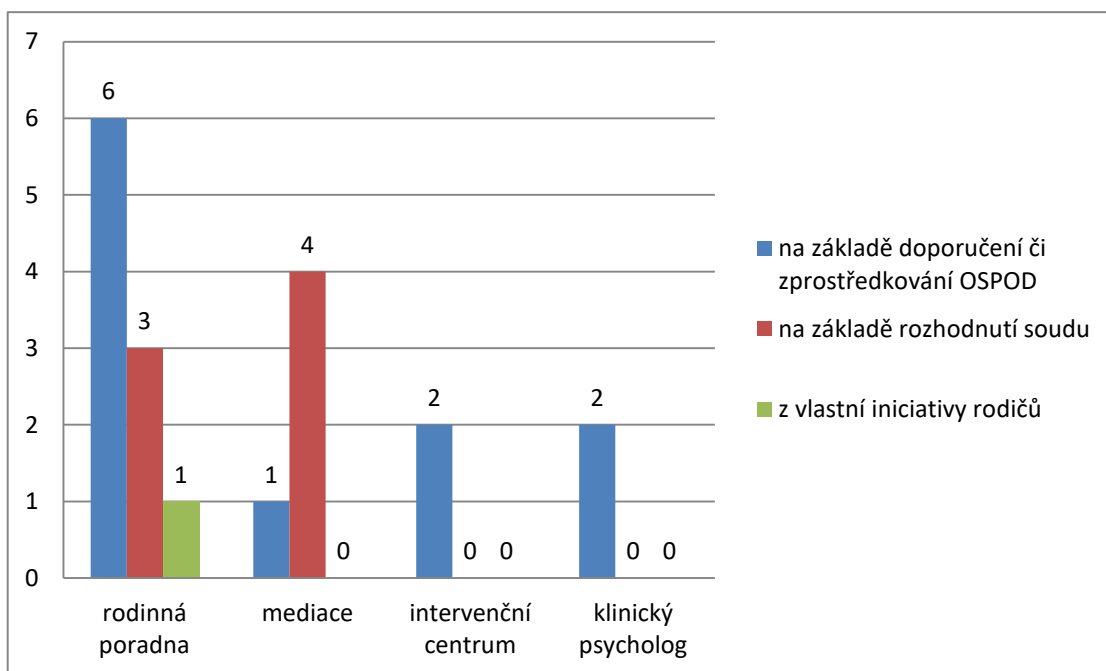
Z celkového počtu 17 rodin přišlo 14 rodin do reálného kontaktu s další návaznou odbornou službou intervenující v řešení rodičovského konfliktu (rodinnou poradnou, mediátorem, intervenčním centrem, klinickým psychologem). Ve třech rodinách rodiče nenavštívili žádné odborné pracoviště, z toho v jednom případě se konflikt rodičů týkal výživného a v ostatních dvou případech rodiče i přes doporučení OSPOD spoluprací nenavázali a prozatím jejich neshody řeší skrze sociální pracovníky OSPOD. Z toho vyplývá, že téměř každý rodičovský konflikt rodičů je řešen v rámci multidisciplinární spolupráce s ostatními odborníky, ať už na základě doporučení či zprostředkování návazných služeb ze strany sociálních pracovníků OSPOD, nařízení soudu a ve výjimečných případech z vlastní

iniciativy. Některé rodiny spolupracovaly i s více než jednou odbornou službou.

V osmi rodinách z celkového počtu zkoumaných rodin byly doporučeny dvě odborné služby zároveň. Z toho v pěti rodinách byla sociálními pracovníky doporučena zároveň spolupráce s rodinnou poradnou a mediačním centrem. V jedné rodině byla doporučena spolupráce s rodinnou poradnou a intervenčním centrem, ve dvou rodinách byla doporučena spolupráce s rodinnou poradnou a klinickým psychologem. Z těchto osmi rodin více než jednu spolupráci s dalšími odborníky navázaly celkem dvě rodiny, v jednom případě se jednalo o kombinaci služeb rodinné poradny a mediačního centra a v druhém případě se jednalo o spolupráci s rodinnou poradnou a klinickým psychologem.

Graf č. 8 představuje poměr realizované spolupráce rodičů s dalšími odborníky podle toho, kdo odbornou pomoc rodičům doporučil, nařídil, či zda se jednalo o vlastní iniciativu rodičů.

3.6 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Na základě analýzy získaných dat nejprve zodpovím dílčí výzkumné otázky a následně hlavní výzkumnou otázku.

Dílčí výzkumná otázka č. 1: „*Jaké konkrétní intervence volí sociální pracovníci OSPOD MěÚ Blansko?*“

Mezi nejvíce zastoupené úkony preventivního a poradenského charakteru ve vztahu k rodičům patří telefonní hovory s rodiči, dále osobní jednání s rodiči v prostorách MěÚ Blansko a nejméně jsou činěna sociální šetření v domácnosti rodičů. Z analýzy dat vyplývá, že jsou sociální pracovníci v častějším kontaktu s matkami, nežli s otci. Nejméně jsou sociální pracovníci v osobním kontaktu s oběma rodiči zároveň. S rodiči převažuje kontakt telefonický oproti osobnímu.

Jako další nástroj směřující ke zmírnění konfliktu mezi rodiči nabízí sociální pracovníci OSPOD MěÚ Blansko rodičům zprostředkování sepsání mimosoudní dohody. Sepsat s rodiči mimosoudní dohodu se sociálním pracovníkům podařilo v méně než polovině zkoumaných případů. Případovou konferenci sociální pracovníci nerealizovali ve sledovaných rodinách ani jednou. Téměř s polovinou dětí sociální pracovníci provedli pohovor. Pohovor s ostatními dětmi nebyl proveden z důvodu jejich nízké rozumové vyspělosti a nízkého věku. V některých případech byl pohovor s dětmi prováděn opakovaně. Z dostupných nástrojů byl využit i individuální plán ochrany dítěte. Celkově bylo zpracováno devět individuálních plánů pro pět nezletilých dětí. Z toho je zřejmé, že u některých dětí se jednalo o zpracování více než jednoho individuálního plánu ochrany dítěte. Sociální pracovníci při sociální práci s rodinou v dlouhodobém opatrovnickém sporu oslovili lékaře a školské zařízení.

Více byli sociální pracovníci v kontaktu s lékaři, nežli se školskými zařízeními.

Dílčí výzkumná otázka č. 2: *„V jakém poměru jsou využívány intervence preventivní a poradenské ve srovnání s nařízenými intervencemi a jsou využívána opatření na ochranu dítěte?“*

Sociální pracovníci na OSPOD MěÚ Blansko v dlouhodobém opatrovnickém sporu volí poměrově více intervence preventivního a poradenského charakteru nežli intervence nařízené ve správním řízení. Opatření na ochranu dítěte nezvolili sociální pracovníci ve zkoumaných rodinách ani v jednom ze zkoumaných případů. Pouze jednou byla rodičům uložena povinnost využít odbornou poradenskou pomoc ve správním řízení.

Dílčí výzkumná otázka č. 3: *„Kolik nezletilých dětí je v dlouhodobém opatrovnickém sporu označováno za děti ohrožené podle § 6 zákona SPOD v poměru k celkovému počtu dětí nacházejících se v dlouhodobém opatrovnickém sporu rodičů?“*

Každé páté dítě z výzkumného souboru bylo sociálními pracovníky označeno za dítě ohrožené a byl mu vypracován individuální plán ochrany dítěte. Individuální plán ochrany dítěte sociální pracovníci OSPOD zpracovali až v případě, kdy se už u dětí objevovaly negativní projevy v důsledku konfliktních vztahů rodičů. Z toho vyplývá, že individuální plán nebyl využit jako preventivní nástroj předcházení vzniku možných negativních projevů u dětí, ale jako prevence zhoršení již nastalé situace.

Dílčí výzkumná otázka č. 4: *„Jaké konkrétní odborné poradenské služby a sociální služby jsou rodičům ze strany sociálních pracovníků OSPOD MěÚ Blansko*

doporučovány při řešení opatrovnického sporu a s jakými službami rodiče reálně spolupráci zahájí?“

V souvislosti s multidisciplinárním řešením rodičovského sporu, sociální pracovníci OSPOD rodičům v největším poměru doporučovali služby Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy v Blansku a služby Mediačního centra, které sídlí na ulici Minská v Brně. Pokud se u nezletilých dětí objevovaly závažné negativní projevy v chování, doporučovali sociální pracovníci OSPOD rodičům návštěvu klinického psychologa a v případě konfliktu rodičů, který provázelo násilí mezi rodiči, byla doporučena spolupráce s intervenčním centrem organizace SPONDEA v Brně. Sociální služby azylových domů a sociálně-aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi nebyly ze strany sociálních pracovníků ani v jednom ze zkoumaných případů doporučeny.

Rodiče reálně navázali spolupráci s Poradnou pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy v Blansku. Služby této poradny byly ze strany rodičů využívány nejčastěji. Ve více než polovině případů rodiče poradnu navštívili na základě doporučení či zprostředkování sociálního pracovníka OSPOD. Dále rodiče realizovali spolupráci s Mediačním centrem Minská, Brno. Mediaci rodičů byla realizována téměř ve všech případech na základě nařízení Okresního soudu v Blansku. Pouze jednou se jednalo o zprostředkování ze strany sociálního pracovníka OSPOD. Spolupráci s intervenčním centrem organizace SPONDEA navázaly dvě rodiny. Klinický psycholog byl rodiči vyhledán ve dvou případech. Služby organizace SPONDEA a klinického psychologa byly navázány na základě doporučení sociálního pracovníka OSPOD.

Z analýzy dat bylo zjištěno, že téměř všechny ze zkoumaných rodin, které se nacházející v dlouhodobém opatrovnickém sporu, přijdou do kontaktu s dalšími odborníky. Z celkového počtu realizované spolupráce rodičů s dalšími odborníky se ve více než polovině případů jednalo o spolupráci, která byla doporučena či zprostředkována ze strany sociálního pracovníka OSPOD.

Na základě zodpovězení dílčích výzkumných otázek je nyní možné zodpovědět hlavní výzkumnou otázku. Hlavní výzkumná otázka zní následovně: *„Jaké intervence volí sociální pracovníci OSPOD MěÚ Blansko v rodinách, které se nacházejí v dlouhodobém opatrovnickém sporu?“*

Sociální pracovníci OSPOD MěÚ Blansko při práci s rodinou v dlouhodobém opatrovnickém sporu volí téměř vždy intervence preventivní a poradenské. Nařízené intervence nejsou téměř využívány. Sociální pracovníci využívají následující nástroje: osobní jednání s rodiči, telefonní hovory s rodiči, sociální šetření v domácnostech, sepsání mimosoudní dohody mezi rodiči, vypracování individuálního plánu ochrany dítěte, spolupráci s lékaři a školskými zařízeními. Jediný nástroj, který nebyl využit, byla realizace případové konference. Sociální pracovníci OSPOD MěÚ Blansko v rámci multidisciplinární spolupráce rodičům zprostředkovávali intervence ze strany Poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy v Blansku, Mediačního centra, Minská v Brně, Intervenčního centra organizace Spondeo. Doporučovány byly také odborné služby klinického psychologa. Téměř každá ze zkoumaných rodin navázala spolupráci s odbornými pracovníky intervenujícími v řešení rodičovského konfliktu. Spolupráce s ostatními odborníky byla ve více než polovině případů realizována na základě doporučení či zprostředkování ze strany sociálních pracovníků OSPOD.

3.7 Diskuze

V rámci této podkapitoly bych chtěla upozornit na možné nedostatky výzkumu bakalářské práce, která jsem při jeho realizaci identifikovala. Je třeba zmínit, že výsledky výzkumného šetření nelze aplikovat plošně na celkovou praxi sociálních pracovníků působících v oblasti sociálně-právní ochrany dětí. Intervence, které volí sociální pracovníci na OSPOD MěÚ Blansko, jsou ovlivněny nejenom samotnými zkušenostmi jednotlivých sociálních pracovníků, ale i celkovou kulturou daného pracoviště. Stejně tak je ovlivněna i podoba multidisciplinární spolupráce při řešení rodičovského sporu. Sociální pracovníci mohou rodičům doporučit a zprostředkovat odborné služby, které nabízí jejich blízké okolí. Jen těžko by mohli sociální pracovníci rodiče motivovat k návštěvě odborného poradenského pracoviště, které je sice vyhlášeno úspěšností své práce, ale je několik desítek kilometrů vzdálené. Za slabinu výzkumu také vnímám relativně krátké sledované období. Dále je třeba zmínit, že při provádění výzkumného šetření nebyla zkoumána analýza účelu telefonátů. Zmiňovala jsem, že některé záznamy z telefonátů obsahovaly zápis rozhovoru s rodiči, kterým bylo poskytnuto sociální poradenství a některé měly jen koordinační charakter (např. domluva termínu schůzky).

Z výzkumného šetření bylo zjištěno, že sociální pracovníci OSPOD MěÚ Blansko v dlouhodobém opatrovnickém sporu rodičů téměř vůbec nevyužívají nařízené intervence. Domnívám se, že sociální pracovníci OSPOD MěÚ Blansko se i přesto, že rodiče na základě doporučení nevyužijí odbornou poradenskou pomoc, snaží rodiče opakovaně motivovat, nežli povinnost využít služeb odborného poradenského pracoviště rodičům nařizovat ve správním řízení. Jedním z důvodů může být administrativní náročnost provedení správního řízení. Druhým důvodem může být přesvědčení sociálních pracovníků o tom, že motivace rodičů je ke změně

situace klíčová a nařízená intervence popírá motivovanost rodičů. Je možné, že na jiných OSPOD jsou nařízené intervence využívány častěji, nežli na OSPOD MěÚ Blansko.

V teoretické části bakalářské práce bylo zmíněno, že zákon sociálním pracovníkům OSPOD ukládá povinnost vypracovat individuální plán ochrany dítěte v rámci preventivní činnosti, a to mimo jiné v případě, kdy rodiče neplní povinnosti vyplývající z jejich rodičovské odpovědnosti. Je zřejmé, že v dlouhodobém opatrovnickém sporu rodiče nevykonávají svoji rodičovskou odpovědnost ve vzájemné shodě a v souladu se zájmy dítěte a přesto nebyly sociálními pracovníky OSPOD MěÚ Blansko pro všechny děti nacházející se v opatrovnickém sporu vypracovány individuální plány ochrany. Je na samotném sociálním pracovníkovi, aby identifikoval míru ohrožení dítěte a na základě toho vyhodnotil, zda se jedná o dítě ohrožené. Z výzkumu bylo zjištěno, že individuální plány ochrany dítěte byly vypracovány jen v případech, kdy se již u dětí objevovaly psychosomatické potíže v důsledku sporu rodičů. Individuální plán ochrany dítěte tedy není využíván plošně v každém dlouhodobém opatrovnickém sporu, ale podle míry ohrožení dítěte konflikty rodičů.

Z profesních zkušeností mohu říci, že vést osobní jednání s oběma rodiči, kteří se nachází v konfliktním vztahu, je obtížné. Není výjimkou, že jeden z rodičů odmítá realizovat osobní jednání na OSPOD se sociálním pracovníkem za přítomnosti druhého rodiče. Tím může být vysvětlena nízká četnost osobních jednání s oběma rodiči oproti četnosti osobních jednání s každým z rodičů zvlášť. Domnívám se, že pokud je vztah rodičů vyostřený natolik, že osobní jednání na OSPOD s oběma rodiči vede pouze k hádkám, je vhodnější vést oddělená jednání s rodiči. Není úkolem sociálního pracovníka OSPOD řešit vztahové problémy rodičů, ale zjišťovat podstatné informace o dítěti a jeho prostředí a rodiče případně odkázat na pomoc

příslušných odborníků, např. služby manželských a rodinných poraden.

S účinností od 01.01.2022 se s novelou zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, změnily podmínky výkonu kolizního opatrovnictví nezletilých dětí, mimo jiné došlo ke změně ve vedení spisové dokumentace. Nyní již není možné vést jeden spis pro účely kolizního opatrovnictví současně se spisem ohroženého dítěte. Došlo tímto k oddělení těchto agend, a tedy i rozdílu v postupu kolizního opatrovníka a nakládání se zjištěnými informacemi. Nyní pracovníci OSPOD čekají na metodiku Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky. Vzhledem k tomu, že byla bakalářská práce tvořena z velké části v roce 2021, vychází z dříve uplatňované praxe.

Jak vzešlo z textu, v rámci diskuze jsem představila několik nedostatků výzkumného šetření, stejně jako mé osobní názory v návaznosti na zjištěné výsledky výzkumu.

ZÁVĚR

Bakalářská práce je zaměřena na intervence sociálního pracovníka OSPOD MěÚ Blansko v dlouhodobém opatrovnickém sporu rodičů. V teoretické části byly nejprve vymezeny základní pojmy, jako je rodina a její funkce. Rozchod rodičů a s tím související změny ve fungování rodiny ve smyslu zajištění péče o nezletilé děti, tedy jaké formy péče po rozchodu rodičů umožňuje česká legislativa. Dále byly popsány role, které mohou nezletilé děti ve sporu rodičů zastávat a možné negativní dopady rozchodu rodičů na nezletilé děti. Další samostatná kapitola představila podstatu sociálně-právní ochrany dětí, roli sociálního pracovníka v opatrovnickém sporu a jednotlivé intervence, které mohou sociální pracovníci OSPOD v dlouhodobém opatrovnickém sporu využít. Tato kapitola se dále věnovala multidisciplinární spolupráci rodičů s ostatními intervenujícími odborníky v opatrovnickém sporu, neboť sociální pracovník OSPOD bývá zprostředkovatelem těchto návazných odborných služeb.

Na teoretickou část bakalářské práce navazuje část empirická. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, jaké intervence volí sociální pracovníci OSPOD MěÚ Blansko v dlouhodobém opatrovnickém sporu rodičů. Pro zodpovězení hlavní výzkumné otázky byla analyzována spisová dokumentace za období roku 2020, která byla vytvořena při výkonu sociálně-právní ochrany dětí na MěÚ Blansko.

Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že v dlouhodobém opatrovnickém sporu volí sociální pracovníci OSPOD MěÚ Blansko nejvíce intervence preventivní a poradenské. Přičemž nejčastěji se jedná o poskytování poradenství skrze telefonní hovory s rodiči a osobní jednání s rodiči. Zajímavým zjištěním bylo, že více je sociální pracovník v kontaktu s matkami, nežli s otci. Nejméně je v kontaktu s oběma rodiči současně,

což může svědčit právě o tom, že komunikace mezi rodiči nefunguje a obrací se tedy každý sám za sebe na sociálního pracovníka OSPOD. Nařízené intervence jsou voleny jen zřídka. Nařízená intervence byla využita pouze v rámci sociální práce s jednou rodinou. Jednalo se o uložení povinnosti rodičům využít odbornou poradenskou pomoc. V ostatních případech se sociálním pracovníkům podařilo rodiče k návštěvě odborného pracoviště motivovat. Žádný ze zkoumaných dlouhodobých opatrovnických sporů podle vyhodnocení sociálních pracovníků OSPOD MěÚ Blansko nebyl takové intenzity, aby bylo nutné využít opatření na ochranu dítěte. Zajímavým poznatkem bylo, že z celkového počtu 27 dětí nacházejících se v dlouhodobém opatrovnickém sporu je přibližně každé páté dítě označeno sociálním pracovníkem OSPOD za dítě ohrožené podle § 6, zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a vyžaduje více ochrany ze strany OSPOD. V rámci multidisciplinární spolupráce jsou nejčastěji využívány odborné poradenské služby rodinné poradny. Druhou nejčastěji využívanou službou je mediace. Ve výjimečných případech rodiče v dlouhodobém opatrovnickém sporu spolupracovali i s jinými odbornými službami. Z výzkumu bylo zjištěno, že bývá započata spolupráce rodičů s návaznými odbornými službami hlavně na základě doporučení či zprostředkování těchto služeb sociálními pracovníky. To poukazuje na důležitou roli sociálního pracovníka OSPOD jako zprostředkovatele návazných služeb, což může napomoci zmírnění konfliktu mezi rodiči.

Zajímavým rozšířením výzkumu by mohlo být provedení výzkumného šetření na několika různých městských úřadech a intervence sociálních pracovníků daných městských úřadů vzájemně porovnat.

LITERATURA A ZDROJE

Brzobohatý, R. (2015). Role mediace a mediátora v rodinném konfliktu. In O. Matoušek, J. Pavlát, I. Matoušková, P. Šmolka, O. Löblová, M. Kornel, ..., K. Schreilová, *Děti a rodiče v rozvodu* (s. 109-134). Praha: Portál.

Brzobohatý, R., Cirbusová, M., & Rogalewiczová a kol. (2015). *Interdisciplinární spolupráce v nejlepším zájmu dítěte: Metodické doporučení pro řešení rodičovských konfliktů nejen s mezinárodním prokem*. Brno: Tribun.

Citováno dne 05.11.2021. Dostupné z: https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Realizovane_PROJEKTY/2_Rozvoj_partnerstvi_v_oblasti_mezinarodni_spoluprace/Methodicka_doporuceni/Interdisciplinari_spoluprace_v_nejlepsim_zajmu_ditete.pdf

Česko. (2005). Nález Ústavního soudu ze dne 27.01.2005 sp. Zn. I. ÚS 48/04. Citováno dne 03.11.2021.

Česko. (1999). Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Česko. (2006). Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Česko. (2012). Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Česko. (2013). Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Disman, M. (2002). Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum.

Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=1-48-04>

Francová, M. & Dvořáková Závodská J. (2008). *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer.

Gardner, A., R. (2010). *Terapeutické intervence u dětí se syndromem zavržení rodiče*. Praha: Triton.

Hendl, J. (2017). Metody analýzy dat. In J. Hendl & J. Remr, *Metody výzkumu a evaluace* (s. 215-269). Praha: Portál.

Holá, L. (2011). *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing.

Hovorka, D., Křístek A. & Trubačová K. (2019). Pojem ohroženého dítěte. In M. Macela, D. Hovorka, A. Křístek, K. Trubačová, Z. Zárasová, *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí: komentář, 2. vydání* (s. 94-122). Praha: Wolters Kluwer.

Hozová, L. (2009). Prorodinné aktivity jako podpora fungující rodiny? In MPSV, *Sborník příspěvků z V. konference o rodinné politice na téma Rodina na prahu 21. století* (s. 38-40). Praha: MPSV. Citováno dne 15.02.2022. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Sbornik_2010.pdf/94731a2a-17c2-5b9e-5b3d-488635efe263

Hrušáková, M. & Westphalová L. (2014). Občanský zákoník II. Rodinné právo. In M. Hrušáková, M. Hulmák, Z. Králíčková, J. Psutka, Z. Siegllová, P. Sedlák, O. Šmíd, ..., J. Kožiak, *Občanský zákoník II. Rodinné právo* (s. 869-878). Praha: C. H. Beck.

Kornel, M. (2015). Nejlepší zájem dítěte. In O. Matoušek, J. Pavlát, I. Matoušková, P. Šmolka, O. Löblová, M. Kornel, ..., K. Schreilová, *Děti a rodiče v rozvodu* (s. 69-74). Praha: Portál.

Löblová, O. (2015). Role a možnosti advokáta. In O. Matoušek, J. Pavlát, I. Matoušková, P. Šmolka, O. Löblová, M. Kornel, ..., K. Schreilová, *Děti a rodiče v rozvodu* (s. 159-170). Praha: Portál.

Matoušek, O. & Pavlát, J. (2015). Role a možnosti znalce psychologa. In O. Matoušek, J. Pavlát, I. Matoušková, P. Šmolka, O. Löblová, M. Kornel, ..., K. Schreilová, *Děti a rodiče v rozvodu* (s. 135-142). Praha: Portál.

Matoušek, O. & Uhlíková, Š. (2005). Sociální práce s rodinami v rozvodu. In O. Matoušek, J. Koláčková, P. Kodymová, Š. Uhlíková, H. Hrušková, E. Landischová, ..., T. Günterová, *Sociální práce v praxi. Specifika různých cílových skupin a práce s nimi* (s. 57-74). Praha: Portál.

Matoušek, O. (2003). *Slovník sociální práce*. Praha: Portál.

Matoušek, O. (2015). Děti v rozvodové situaci. In O. Matoušek, J. Pavlát, I. Matoušková, P. Šmolka, O. Löblová, M. Kornel, ..., K. Schreilová, *Děti a rodiče v rozvodu* (s. 25-30). Praha: Portál.

Matoušek, O. (2015). Pouto mezi dospělými partnery. In O. Matoušek, J. Pavlát, I. Matoušková, P. Šmolka, O. Löblová, M. Kornel, ..., K. Schreilová, *Děti a rodiče v rozvodu* (s. 13-18). Praha: Portál.

Matoušek, O. (2015). Rozvod jako náročná životní situace dospělých. In O. Matoušek, J. Pavlát, I. Matoušková, P. Šmolka, O. Löblová, M. Kornel, ..., K. Schreilová, *Děti a rodiče v rozvodu* (s. 19-24). Praha: Portál.

Matoušek, O. (2016). Dosavadní výzkum OSPOD v ČR. In Matoušek, O. & Pazlarová, H., *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků* (s. 52-66). Praha: Karolinium.

Matoušek, O. (2016). *Slovník sociální práce*. (3. vyd.). Praha: Portál.

Matoušková, I. (2015). Role a možnosti pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí. In O. Matoušek, J. Pavlát, I. Matoušková, P. Šmolka, O. Löblová, M. Kornel, ..., K. Schreilová, *Děti a rodiče v rozvodu* (s. 75-107). Praha: Portál.

Městský úřad Blansko, Standardy kvality sociálně-právní ochrany dětí, standard č. 12b.

Miloslav Macela, Daniel Hovorka, Adam Křístek, Klára Trubačová, Zuzana Zárasová

MPSV (2000). Instrukce MPSV č.j. 21-12242/2000 ze dne 15.03.2000. Citováno dne: 03.11.2021. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/publikace/instrukce-ministerstva-prace-socialnich-veci-c-j-21-122422000>

Novotná E. (2016). Preventivní a poradenská činnost. In E. Novotná, E. Burdová, J. Riedlová Jurková, *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem, 2, aktualizované vydání* (s. 55-87). Olomouc: Anag.

Novotná, E. (2002). Opatření sociálně-právní ochrany. In E. Novotná, E. Burdová, F. Brabenec, *Zákon o sociálně právní ochraně dětí: komentář 2. aktualizované a doplněné vydání* (s. 29-113). Praha: Linde.

Pavlát, J. (2015). Formy péče o děti po rozvodu. In O. Matoušek, J. Pavlát, I. Matoušková, P. Šmolka, O. Löblová, M. Kornel, ..., K. Schreilová, *Děti a rodiče v rozvodu* (s. 31-48). Praha: Portál.

Pemová, T. & Ptáček, R. (2012). *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada Publishing.

Poupětová, Š. (2009). *Netrapte se po rozvodu*. Praha: Grada Publishing.

Sdělení č. 104/1991 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte.

Špaňhelová, I. (2010). *Dítě a rozvod rodičů*. Praha: Grada Publishing.

Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie. Proměny lidské psychiky od narození po smrt*. Praha: Portál.

Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál.

Tomešová, J. (2017, 22. listopadu). Právní prostor: Společná péče o nezletilé dítě. Citováno dne 03.11.2021. Dostupné z:

<https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/spolecna-pece-o-nezletile-dite>

Vágnerová, M. (2005). *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinium.

Vítková Rulíková, K. & Hozová L. (2019). *Doprovázení rodičů a dětí v rozvodových a porozvodových situacích*. Zlín: Na dlani, o.p.s.

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 počet spisů založených z důvodu ustanovení Města Blansko kolizním opatrovníkem nezletilých dětí pro soudní řízení ve věci úpravy péče, styku a výživného k celkovému počtu spisů založených za rok 2020 a k počtu založených spisů k ostatním agendám OSPOD.

Graf č. 2 počet spisů založených v roce 2020 z důvodu kolizního opatrovnictví ve věci péče, styku a výživného podle aktivní doby spisu.

Graf č. 3 využití nástroje a počet učiněných úkonů v rámci preventivní a poradenské činnosti sociálních pracovníků OSPOD MěÚ Blansko v rodinách v dlouhodobém opatrovnickém sporu.

Graf č. 4 představuje počet učiněných úkonů sociálními pracovníky OSPOD MěÚ Blansko ve vztahu k oběma rodičům a ke každému zvlášť.

Graf č. 5 představuje počet úkonů sociálních pracovníků OSPOD MěÚ Blansko v oblasti preventivního a poradenského působení k počtu nařízených intervencí v 17 rodinách

Graf č. 6 celkový počet nezletilých dětí, které se nacházejí v dlouhodobém opatrovnickém sporu ve sledovaném období a počet nezletilých dětí, které jsou na základě vyhodnocení sociálních pracovníků OSPOD MěÚ Blansko považovány za ohrožené.

Graf č. 7 počet doporučených a zprostředkovaných odborných služeb sociálními pracovníky OSPOD MěÚ Blansko rodičům a počet realizované spolupráce rodičů s konkrétním typem odborné služby.

Graf č. 8 představuje poměr realizované spolupráce rodičů s dalšími odborníky podle toho, kdo odbornou pomoc rodičům doporučil, nařídil, či zda se jednalo o vlastní iniciativu rodičů.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 Preventivní a poradenská činnost podle § 10 a § 11 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Příloha č. 2 Rejstřík spisů Om

Příloha č. 3 Záznamový arch výzkumného šetření

Příloha č. 4 Záznamový arch pro spisy Om za rok 2020

Příloha č. 5 Záznamový arch preventivní a poradenské intervence

Příloha č. 6 Záznamový arch nařízené intervence

Příloha č. 7 Záznamový arch multidisciplinární spolupráce

SEZNAM ZKRATEK

IPOD – individuální plán ochrany dítěte

MěÚ Blansko – Městský úřad Blansko

Om – ochrana mládeže

OSPOD – oddělení sociálně-právní ochrany dětí

PK – případová konference

PM rozsudku – právní moc rozsudku

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Preventivní a poradenská činnost podle §10 a §11 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

HLAVA I

PREVENTIVNÍ A PORADENSKÁ ČINNOST

§ 10

(1) Obecní úřad je povinen

a) vyhledávat děti uvedené v § 6,

b) působit na rodiče, aby plnili povinnosti vyplývající z rodičovské odpovědnosti,

c) projednat s rodiči odstranění nedostatků ve výchově dítěte,

d) projednat s dítětem nedostatky v jeho chování,

e) sledovat, zda je na základě kontrolních oprávnění zamezováno v přístupu dětí do prostředí, které je z hlediska jejich vývoje a výchovy ohrožující,

f) poskytnout nebo zprostředkovat rodičům na jejich žádost poradenství při uplatňování nároků dítěte podle zvláštních právních předpisů,

g) oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené v § 6.

(2) Obec v samostatné působnosti a kraj v samostatné působnosti vytvářejí předpoklady pro kulturní, sportovní, jinou zájmovou a vzdělávací činnost dětí.

(3) Obecní úřad obce s rozšířenou působností je povinen

a) sledovat nepříznivé vlivy působící na děti a zjišťovat příčiny jejich vzniku,

b) činit opatření k omezení působení nepříznivých vlivů na děti,

c) pravidelně vyhodnocovat situaci dítěte a jeho rodiny, a to zejména z hlediska posouzení, zda se jedná o dítě uvedené v § 6, podle druhu a rozsahu opatření nezbytných k ochraně dítěte, a poskytovat pomoc rodičům nebo jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte,

d) zpracovat na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny podle písmene c) individuální plán ochrany dítěte, který vymezuje příčiny ohrožení dítěte, stanoví opatření k zajištění ochrany dítěte, k poskytnutí pomoci rodině ohroženého dítěte a k posílení funkcí rodiny a stanoví časový plán pro provádění těchto opatření, a to ve spolupráci s rodiči nebo jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dítětem a odborníky, kteří se podílejí na řešení problému dítěte a jeho rodiny,

e) pořádat případové konference pro řešení konkrétních situací ohrožených dětí a jejich rodin, a to ve spolupráci s rodiči a jinou osobou odpovědnou za výchovu dítěte, dalšími přizvanými osobami, zejména zástupci škol, školských zařízení, zařízení poskytovatelů zdravotních služeb, orgánů činných v sociální oblasti, orgánů policie, státních zástupců, odborných pracovníků v oblasti náhradní rodinné péče, poskytovatelů sociálních služeb a pověřených osob; pro účast na případové konferenci platí § 38 odst. 7 obdobně.

(4) Státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení a poskytovatelé zdravotních služeb, popřípadě další zařízení určená pro děti, jsou povinni oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti uvedené v § 6, a to bez zbytečného odkladu poté, kdy se o takové skutečnosti dozví. Pokud o to ten, kdo učinil oznámení podle věty první, požádá, obecní úřad obce s rozšířenou působností ho informuje ve lhůtě 30 dnů ode dne, kdy oznámení obdržel, zda na základě skutečností uvedených v oznámení shledal či neshledal, že jde o dítě uvedené v § 6. Osoba provozující ústavní zařízení má při přijetí dítěte do zařízení povinnost tuto skutečnost ohlásit bez zbytečného odkladu obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, v jehož správním obvodu má dítě trvalý pobyt, a není-li tento pobyt znám, obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, v jehož správním obvodu se nachází zařízení, do kterého bylo dítě přijato. Při plnění povinností podle věty první a třetí se nelze dovolávat povinnosti zachovat mlčenlivost podle zvláštního právního předpisu.

(5) Individuální plán ochrany dítěte se

a) zpracovává s důrazem na přijetí opatření, které umožní setrvání dítěte v péči rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte,

b) vypracovává od počátku doby poskytování sociálně-právní ochrany, nejpozději do 1 měsíce od zařazení dítěte do evidence obecního úřadu obce s rozšířenou působností,

c) pravidelně aktualizuje, zejména v situacích, kdy je uloženo výchovné opatření, nařízena ústavní výchova, ochranná výchova nebo kdy je dítě svěřeno do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, do pěstounské péče nebo jiné náhradní výchovy.

§ 10a

(1) Poskytovatel zdravotních služeb je povinen neprodleně oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, že matka po narození dítěte dítě opustila a zanechala je v jeho zdravotnickém zařízení.

(2) Každý, kdo se souhlasem rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte a bez rozhodnutí příslušného orgánu převezme dítě do své péče s úmyslem přijmout dítě do své trvalé péče, je povinen tuto skutečnost neprodleně oznámit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností.

(3) Při plnění povinností podle odstavců 1 a 2 platí § 10 odst. 4 věta poslední obdobně.

(4) Orgánem sociálně-právní ochrany, který jsou rodiče osvojovaného dítěte povinni podle občanského zákoníku informovat o tom, že dítě bylo předáno do péče budoucímu osvojiteli, je obecní úřad obce s rozšířenou působností.

§ 11

Poradenská činnost

(1) Obecní úřad obce s rozšířenou působností

a) pomáhá rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů souvisejících s péčí o dítě,

b) poskytuje nebo zprostředkovává rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte a při péči o dítě zdravotně postižené,

c) pořádá v rámci poradenské činnosti přednášky a kurzy zaměřené na řešení výchovných, sociálních a jiných problémů souvisejících s péčí o dítě a jeho výchovou,

d) poskytuje osobám vhodným stát se osvojiteli nebo pěstouny poradenskou pomoc související s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do pěstounské péče, zejména v otázkách výchovy dítěte,

e) poskytuje pomoc při uplatňování nároku dítěte na výživné a při vymáhání plnění vyživovací povinnosti k dítěti, včetně pomoci při podávání návrhu soudu; přitom spolupracuje zejména s orgány pomoci v hmotné nouzi, povinnými osobami, orgány činnými v trestním řízení a soudy.

(2) Krajský úřad zajišťuje

a) přípravu fyzických osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny k přijetí dítěte do rodiny a poskytuje těmto osobám poradenskou pomoc související s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do pěstounské péče, včetně speciální přípravy k přijetí dítěte pěstounem na přechodnou dobu; časový rozsah přípravy k zařazení žadatele do evidence pro zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče činí nejméně 48 hodin a u žadatelů o zařazení do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na přechodnou dobu nejméně 72 hodin; časový rozsah přípravy žadatelů, kteří přípravu již jednou dokončili, může krajský úřad snížit,

b) přípravu dětí žijících v rodině osob vhodných stát se osvojiteli nebo pěstouny; příprava dětí se provádí přiměřeně vzhledem k jejich věku, rozumové vyspělosti a v nezbytném rozsahu,

c) osvojitelům nebo pěstounům poradenskou pomoc související s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do pěstounské péče, zejména v otázkách výchovy.

(3) Krajský úřad může zajišťovat přípravu a poradenskou pomoc podle odstavce 2 také v případech poručenství, jestliže poručník o dítě osobně pečuje, nebo v případech svěřením dítěte do péče jiné osoby.

(4) Krajský úřad je povinen alespoň jednou v roce zabezpečit konzultace o výkonu pěstounské péče. Konzultací se kromě odborníků na řešení výchovných a sociálních problémů zúčastňují také pěstouni, kteří mají trvalý pobyt na území kraje; konzultací se mohou zúčastnit též děti svěřené těmto pěstounům do pěstounské péče a další fyzické osoby, které tvoří s pěstounem domácnost.

(5) Preventivní a poradenská činnost podle § 10 odst. 1 písm. b), c) a f) a poradenská činnost podle odstavce 1 písm. a) a b) se poskytuje i jiným osobám odpovědným za výchovu dítěte.

(Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně - právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů)

Příloha č. 2 Rejstřík spisů Om

Rejstřík Om

rok:

Poř. č.	Datum zápisu	Spisová značka Om	Jméno a příjmení dítěte	Rodné číslo	Místo trvalého pobytu	Důvod založení evidence	Datum a důvod vyřazení z evidence

Příloha č. 3 Záznamový arch výzkumného šetření

Pořadí spisu:

Značka spisu:

Počet dětí:

Důvod založení:

---

1. **Poradenská a preventivní činnost ze strany OSPOD podle zákona SPOD:**

Využité nástroje:

Protokol o jednání s matkou:

Protokol o jednání s otcem:

Protokol o jednání s oběma rodiči:

Sociální šetření v domácnosti matky:

Sociální šetření v domácnosti otce:

Sociální šetření ve společné domácnosti rodičů:

Telefonní hovor s matkou:

Telefonní hovor s otcem:

Případová konference:

Individuální plán ochrany nezletilého dítěte:

Pohovor s nezletilým dítětem:

Žádost o zprávu školského zařízení:

Žádost o zprávu lékaře:

2. **Nařízení intervence ze strany SPOD podle zákona SPOD:**

Uložení napomenutí:

Uložení dohledu:

Uložení omezení:

Uložení povinnosti § 12:

Uložení povinnosti § 13:

3. Opatření na ochranu dítěte

Podaný návrh na omezení rodičovské odpovědnosti:

Podaný návrh na výchovné opatření podle § 13, odst. 4:

4. Multidisciplinární spolupráce rodičů s ostatními odborníky:

Doporučení ze strany OSPOD:

Realizovaná spolupráce rodičů s odborníky:

Na základě doporučení OSPOD:

Na základě usnesení soudu:

Z vlastní iniciativy rodičů:

Příloha č. 4 Záznamový arch pro spisy Om založené v roce 2020

DATUM ZALOŽENÍ	POŘADOVÉ ČÍSLO	POČET DĚTÍ	DŮVOD ZALOŽENÍ	DOBA TRVÁNÍ	DŮVOD VÝRAZENÍ	ZNAČKA Om	NABYTÍ PM ROZSUDKU	AKTIVNÍ DOBA SPISU

Příloha č 5 Záznamový arch preventivní a poradenské intervence

POŘADÍ SPISU	POČET DĚTÍ	DŮVOD ZALOŽENÍ	ROZSUDEK SODUJ I. STUPNĚ	ROZSUDEK SODUJ II. STUPNĚ	STAV SPISU K	PREVENTIVNÍ A PORADENSKÁ ČINNOST													
						JEDNÁNÍ MAMKA	JEDNÁNÍ OTEC	JEDNÁNÍ S OBEĚMA RODIČI	SOC. ŠETŘENÍ U MATKY	SOC. ŠETŘENÍ U OTCE	SOC. ŠETŘENÍ VE SPOL. DOMÁCN OSTI RODIČŮ	MIMOSO UDNÍ DOHODA	TEL. HOVORS MATKOU	TEL. HOVORS OTCEM	PK	IPOD	POHOVOR DÍTĚ	ŽÁDOST O ZPRÁVU ŠKOLSKÉ ZARÍZENÍ	ŽÁDOST O ZPRÁVU LÉKÁŘ
1																			
2																			
3																			
4																			
5																			
6																			
7																			
8																			
9																			
10																			
11																			
12																			
13																			
14																			
15																			
16																			
17																			

Příloha č. 6 Záznamový arch nařízené intervence

POŘADÍ SPISU	POČET DĚTÍ	DŮVOD ZALOŽENÍ	ROZSUDEK SOUDU 1. STUPNĚ	ROZSUDEK SOUDU II. STUPNĚ	NAŘÍZENÉ INTERVENCE					OPATŘENÍ NA OCHRANU DÍTĚTE	
					NAPOMENUTÍ	DOHLED	OMEZENÍ	POVINNOST § 12	POVINNOST § 13		
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											
12											
13											
14											
15											
16											
17											

Příloha č. 7 Záznamový arch multidisciplinární spolupráce

POŘADÍ SPISU	DOPORUČENÍ OSPOD					ZPROSTŘEDKOVÁNÍ ZE STRANY OSPOD					REALIZOVANÁ SPOLUPRÁCE			
	ODBORNÉ PORADENSTVÍ	Azylové domy	Intervenční centra	sociálně- aktivizační služby	Jiné	ODBORNÉ PORADENSTVÍ	Azylové domy	Intervenční centra	sociálně- aktivizační služby	Jiné	DOPORUČENÍ OSPOD	ZPROSTŘEDKOVÁNÍ OSPOD	USNESENÍ SOUDU	Z VLASTNÍ INICIATIVY
1														
2														
3														
4														
5														
6														
7														
8														
9														
10														
11														

Příloha č. 8 Souhlas MěÚ Blansko s výzkumným šetřením

Souhlas s provedením výzkumu

Dávám tímto souhlas slečně Kláře Hasoňové, studentce oboru Sociální práce na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, k provedení výzkumu na oddělení sociálně právní ochrany dětí Městského úřadu v Blansku, na pracovišti nám. Republiky 1316/1 v Blansku. Závěry výzkumu budou použity pro vypracování bakalářské práce na téma Intervence sociálních pracovníků OSPOD v dlouhodobém opatrovnickém sporu.

Studentka je povinna údaje získané výzkumem zpracovat v souladu se zákonem č. 110/2019 Sb., o ochraně osobních údajů.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "K. Pinková".

Mgr. Kateřina Pinková

vedoucí odboru sociálních věcí
MěÚ Blansko

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "K. Hasoňová".

Klára Hasoňová, DiS.,

studentka UP Olomouc